

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARK-YL-2014-0002**

**ARKEOLOJİK SİT ALANLARININ TESPİTİ, TESCİLİ,
KORUNMASI VE YAPILAN UYGULAMALAR
DOĞRULTUSUNDA: ESKİYAPAR HÖYÜĞÜ**

HAZIRLAYAN

Perihan DÖNERTAŞ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Serap YAYLALI

AYDIN - 2014

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARK-YL-2014-0002**

**ARKEOLOJİK SİT ALANLARININ TESPİTİ, TESCİLİ,
KORUNMASI VE YAPILAN UYGULAMALAR
DOĞRULTUSUNDA: ESKİYAPAR HÖYÜĞÜ**

HAZIRLAYAN

Perihan DÖNERTAŞ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Serap YAYLALI

AYDIN - 2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Perihan Dönertaş tarafından hazırlanan “Arkeolojik Sit Alanlarının Tespiti, Tescili, Korunması ve Yapılan Uygulamalar Doğrultusunda: Eskişehir Höyüğü” başlıklı tez, 04. 07. 2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı :

Prof. Dr. Serap YAYLALI

Doç. Dr. Hüseyin ÜRETEN

Yrd. Doç. Dr. Özlem TÜTÜNCÜLER

BİRCAN

Kurumu :

ADÜ

ADÜ

ADÜ

İmzası:

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıylatarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ
Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Perihan DÖNERTAŞ

İmza :

YAZAR ADI-SOYADI: Perihan DÖNERTAŞ

BAŞLIK: ARKEOLOJİK SİT ALANLARININ TESPİTİ, TESCİLİ, KORUNMASI VE YAPILAN UYGULAMALAR DOĞRULTUSUNDA: ESKİYAPAR HÖYÜĞÜ

ÖZET

Bu çalışmada, 3386 ve 5226 Sayılı Kanunlar ile değişik 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında kalan Taşınmaz Kültür Varlıklarının tespit, tescil ve korunmasına yönelik yapılan uygulamalara değinildi. Taşınmaz Kültür Varlıklarının önemli bir kısmını oluşturan sit kavramı ve sit türleri açıklanarak bu türün içerisinde yer alan Arkeolojik sitlerin tespiti, tescili, koruma ve kullanma esasları açıklandı. Arkeolojik sitlerin tespit, tescil ve koruma esasları doğrultusunda Eskiypar Höyüğü'ne ilişkin yapılan işlemler araştırılarak sunuldu.

Bu çalışmayı hazırlarken, ağırlıklı olarak ilgili kanun ve yönetmelikler kaynak alınmıştır. Bunun yanında, Eskiypar Höyüğü, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu sorumluluk alanında kaldığı için ilgili kurul müdürlüğü arşivinden de yararlanılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Eskiypar Höyüğü, Koruma, Uygulamalar, Tespit, Tescil

NAME: Perihan DÖNERTAŞ

TITLE: IDENTIFICATION, REGISTRATION AND CONSERVATION OF THE ARCHEOLOGICAL SITES AND ESKİYAPAR MOUND ACCORDING TO PRACTICES

ABSTRACT

In this paper, the practices intended to identification, registration and conservation of the immovable cultural assets which are in the scope of Law on the Protection of Cultural and Natural Property (2863) which is amended by laws which have numbers of 3386 and 5226, are addressed. Conservation site concept and conservation site kinds which constitute the important part of the Immoveable Cultural Property are explained and identification, registration and conservation of the Archeological conservation sites which is one of these kinds are explained and in this manner the processes done related to Eskiypar Mound are searched and presented.

During the preparation of this paper, mainly laws and regulations that are related are used as reference. In addition, as Eskiypar Mound is in the responsibility of the 2 no. Ankara Regional Council for Conservation, the archives of the related Council Directorate are also used.

KEYWORDS

Eskiypar Mound, Conservation, Applications, Determination, Registration

ÖNSÖZ

Ülkemiz Dünya ülkeleri arasında ekonomik zenginlik bakımından ilk sıralarda bulunmasa da, kültürel zenginliğimiz açısından ilk sıralarda olduğumuz aşikârdır. Ancak bu zenginliğin hiç tükenmeyeceğini zannetmek ise millet olarak en çok yanlış olduğumuz hususlardan birisidir. Yaşatmak için korumak gerekir. Bu nedenle elimizdeki kültürel değerlerimizi yitirmeden gerekli önlemlerin alınması şarttır.

Tezimde, “Kültür Varlığı” kapsamında kalan ve Taşınmaz Kültür Varlıkları kategorisinde değerlendirilen Arkeolojik sit alanları ile ilgili tespit, tescil, koruma ve kullanma prensiplerini, Eskişehir Höyüğü’ne ilişkin yapılan işlemler doğrultusunda örneklendirerek anlatmaya çalıştım.

Bu çalışmayı yaparken danışmanlığını üstlenen, yardımını ve sabrını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Serap YAYLALI’ya ve Araştırma Görevlisi Sn. Murat ÇEKİLMEZ’e, bilgi ve belgelerini benimle paylaşarak yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Tunç SİPAHİ’ye, çalışmalarım boyunca yanımda olarak bana en büyük desteği sağlayan sevgili eşim Murat DÖNERTAŞ’a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
RESİMLER LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARI	3
1.1. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları.....	3
1.2. Korunması Gerekli Olmayan Taşınmaz Kültür Varlıkları.....	6
1.3. Taşınmaz Kültür Varlıklarının Tespit ve Tescil Çalışmaları.....	6
1.4. Sit Kavramı ve Sit Türleri.....	7
1.4.1. Doğal Sit.....	9
1.4.2. Tarihi Sit.....	11
1.4.3. Kentsel Sit.....	12
1.4.4. Arkeolojik Sit.....	14
1.4.4.1. I. Derece Arkeolojik Sit.....	15
1.4.4.2. II. Derece Arkeolojik Sit.....	15
1.4.4.3. III. Derece Arkeolojik Sit.....	16
1.4.5. Kentsel Arkeolojik Sit.....	16
İKİNCİ BÖLÜM	
2. ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA TESPİT ÇALIŞMALARI	18
2.1. Arkeolojik Sit Alanlarının Tespit Aşamasında Kullanılan Değerlendirme Esasları..	19

2.2. Arkeolojik Sit Alanlarını Tespit Aşamasında Kullanılan Yöntemler	20
2.3. Tespit Edilen Arkeolojik Sit Alanlarına İlişkin Hazırlanması Gereken Belgeler	22
2.4. Tespit Edilen Arkeolojik Sit Alanlarına İlişkin Hazırlanan Belgelerin Tescil İşlemlerine Esas Olmak Üzere Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarına Sunulması.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA TESCİL ÇALIŞMALARI..... 24

3.1. Bir Alanın Arkeolojik Sit Olarak Tescil Edilebilmesi İçin Gereken Bilgi ve Belgeler	24
3.2. Bir Alanın Arkeolojik Sit Olarak Tescil Edilmesine İlişkin Karar Alınması ve Aşamaları	25
3.2.1. Karar Verme Organı ve Çalışma Yöntemi.....	25
3.2.2. Arkeolojik Sit Olarak Tescil Edilen Bir Alana İlişkin Kararın Dağıtım Aşamaları	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA KORUMA ÇALIŞMALARI.....28

4.1. Korumanın Amacı.....	28
4.2. Arkeolojik Sit Alanlarındaki Sorunlar	29
4.3. Koruma Bilinci.....	31
4.4. Koruma Yöntemleri	32
4.5. Kamulaştırma	32
4.6. Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP)	34

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ÖRNEK BİR ÇALIŞMA: ESKİYAPAR HÖYÜĞÜ ARKEOLOJİK SİT ALANI.....38

5.1. Eskiypar Höyüğü'nün Coğrafi Konumu	38
---	----

5.2. Eskiypar Höyüğü'nde Yapılan İlk Arkeolojik Çalışmalar.....	40
5.3. Günümüzde Yürütülen Kazı Çalışmaları	44
5.4. Eskiypar Kazılarında Ortaya Çıkan Sonuçlar	47
5.5. Eski Köyün Taşınması Çalışmaları.....	52
5.6. Eskiypar Höyüğü'nün Arkeolojik Sit Olarak Tespit, Tescil Aşamaları ve Korunması	59
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
KAYNAKÇA	81
ÖZGEÇMİŞ.....	85

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1-Eskiyaparın çevredeki diğer yerleşimlerle ilişkisi-(Sipahi 2012, res.2).....	38
Resim 2-Eskiyapar Höyüğü'ne ait hava fotoğrafı-(Sipahi Özel Arşivi).....	39
Resim 3- Höyüğün Eskiyapar Köyü ile ilişkisini gösteren uydu görüntüsü-(Sipahi 2012, res.3).....	40
Resim 4-Anderson'un 1903 tarihli haritasında Eskiyapar (Sipahi 2011, res.15).....	41
Resim 5 - Köyün taşınmadan önceki halini gösteren fotoğraf Eskiyapar-(Sipahi 2011, res.2).....	42
Resim 6- Eskiyapar Höyüğü'nde oluşturulan plan kare sistemi-(Sipahi 2012, res..4) ...	45
Resim 7- Kazılar sonucu ortaya çıkan stratigrafi (2012)-(Sipahi Özel Arşivi)	46
Resim 8- Höyüğün kuzeydoğu ve kuzeybatı kesimlerinden görünüm-(Sipahi Özel Arşivi)	47
Resim 9-Eskiyaparda ortaya çıkarılan boğa kabartmalı vazo-(Sipahi 2012, res.6)	49
Resim 10- Son dönem kazılarında ortaya çıkan eserlerin devirlere göre dağılımı-(Sipahi Özel Arşivi).....	49
Resim 11- Eskiyapar Topografik Plan .2010, 2011 ve 2012 kazı alanları-(Sipahi 2012, res.4)	51
Resim 12 - Kült Fincanı içindeki Tanrıça-(Sipahi 2012 res.7)	51
Resim 13- Köyün eski ve yeni halini gösterir fotoğraflar-(Sipahi Özel Arşivi).....	52
Resim 14-Eskiyapar Köyü İhtiyar Heyeti'nin 25.08.1978 tarih ve 4 numaralı kararı-(Sipahi Özel Arşivi)	53
Resim 15- Eskiyapar Köyü'nde yaşayan ve köyün Yoncalık Mevkii'ne taşınmasını isteyen kişilerin imzalarının bulunduğu Liste-(Sipahi Özel Arşivi)	54
Resim 16 - Kamulaştırmaya ilişkin yazı-(Sipahi Özel Arşivi)	56
Resim 17 - Eskiyapar Höyüğü üzerinde bulunan kamulaştırılmış alanlar-(Sipahi Özel Arşivi)	57
Resim 18 - Tahsis edilen taşınmazların listesi-1- (Ankara Kurul Arşivi)	58
Resim 19 - Tahsis edilen taşınmazların listesi-2-((Ankara Kurul Arşivi)	58
Resim 20 - Mahkeme yazısı- (Ankara Kurul Arşivi).....	60
Resim 21 - Hukuk Müşavirliği'nin Yazısı-(Ankara Kurul Arşivi)	61

Resim 22 - Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.10.2012 tarih ve 323 sayılı yazısı- (Ankara Kurul Arşivi)	62
Resim 23 - Çorum Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü'ne hitaben yazılan tespit ve tescile ilişkin yazı- (Ankara Kurul Arşivi).....	64
Resim 24- Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün tescil işlemlerine esas yazısı- (Ankara Kurul Arşivi)	65
Resim 25 - Çorum Müzesi Uzmanlarının Raporu- (Ankara Kurul Arşivi)	66
Resim 26 - Eskişehir Höyüğü'ne ait tescil fişi- (Ankara Kurul Arşivi) olacak	67
Resim 27- Eskişehir Höyüğü I.ve III. Derece arkeolojik sit sınırlarını gösterir 1/5000 ölçekli kadastral pafta- (Ankara Kurul Arşivi)	68
Resim 28 - Doç. Dr. Tunç Sipahi'nin hazırlayıp önerdiği sit paftası-(Tunç Sipahi Özel Arşivi)	69
Resim 29- Eskişehir Höyüğü'nün I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Olarak Tescil Kararı- (Ankara Kurul Arşivi).....	70
Resim 30- Karar Dağıtım Yazısı- (Ankara Kurul Arşivi).....	72
Resim 31-Eskişehir Höyüğü ve Çevresi- (Ankara Kurul Arşivi)	75
Resim 32- Eskişehir Kazı Başkanlığına Sit Tesciline İlişkin Yapılan Dağıtım Yazısı- (Ankara Kurul Arşivi)	76
Resim 33 - Eskişehir Köy Muhtarlığı'nın gönderdiği ilan tutanağı- (Ankara Kurul Arşivi)	77
Resim 34- Alaca İlçe Jandarma Komutanlığı'nın göndermiş olduğu ilan tutanağı (Ankara Kurul Arşivi).....	77

GİRİŞ

Ülkemizde bulunan Arkeolojik Sit Alanları'nın tespiti, tescili ve korunmasına yönelik yapılan bilimsel ve resmi çalışmalar her geçen gün daha da artmakta, arkeolojik alanlar bilimsel ve resmi anlamda kimlik kazanmaktadır.

“*Arkeolojik Sitlerin Tespiti, Tescili ve Korunması ve Yapılan Uygulamalar Doğrultusunda: Eskiypar Höyüğü*” adlı çalışmayı hazırlama amacım, Eskiypar Höyüğü'nde gerçekleştirilen tespit, tescil ve koruma uygulamalarının sunulmasıdır. Çalışmanın sunumu sırasında Arkeolojik Alanlar'ın tespit edilme yöntemleri, tescil aşamaları ve koruma uygulamalarının nasıl gerçekleşmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, çalışmanın birinci bölümünde, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Tespit ve Tescil Yönetmeliği doğrultusunda, tescil edilmesi gerekli olan ve tescil edilmesi gerekli olmayan taşınmaz kültür varlıklarının neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan kültür varlıklarının resmi bir kimlik kazanabilmesi için yapılan tespit ve tescil çalışmalarının ne şekilde yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Sit kavramı ve sit türleri başlığı altında, *doğal sit, tarihi sit, kentsel sit ve arkeolojik sit* kavramları açıklanarak arkeolojik sitlerin türleri ve bu türlerin özellikleriyle ilgili kanun ve yönetmelikler çerçevesinde anlatılmıştır.

İkinci bölümde, arkeolojik sit alanlarına ilişkin tespit çalışmalarının hangi yöntemler kullanılarak yapıldığı üzerinde durularak yüzey araştırmaları, hava fotoğrafları, sondaj kazıları ve jeoradar taramalarının öneminden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, tespit edilen arkeolojik alanların kültür varlıklarını koruma bölge kurullarında tescil edilebilmesi için karar öncesi ve sonrası işlemlerin neler olduğu ve nasıl yapılması gerektiğine değinilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan koruma başlığı altında ise, korumanın amacı, arkeolojik sit alanlarındaki sorunlar, bu alanlardaki koruma yöntemleri, taşınmazların kamulaştırma işlemleri ve koruma amaçlı imar planlarının yasal boyutlarda nasıl yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca arkeolojik sit alanları içerisinde

taşınmaz mülkü bulunan şahısların mülkiyet problemleri ve nasıl çözümlenmesi gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmadaki beşinci bölümde ise tüm bu uygulamalar doğrultusunda Eskişehir Höyüğü'nün geçirmiş olduğu tespit, tescil ve korumaya yönelik aşamaların nasıl gerçekleştiği, bu alanda yapılan ilk bilimsel çalışmalar, Eskişehir Köyü'nün höyük üzerinden başka bir alana taşınmasına yönelik yapılan işlemler ve sonrası anlatılmıştır. Diğer taraftan usulüne uygun olarak yapılan ve yapılmayan tespit ve tescil çalışmaları ve konuya ilişkin alınan karar ve karar dağıtım aşamalarının nasıl yapıldığı açıklanmıştır.

Bu çalışmayı hazırlarken, benzer konularda yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş ve kültür varlıkları koruma ve belgeleme alanında yazılmış olan birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Yararlanılan bu kaynakların dışında, arkeolojik sit alanlarının koruma kullanma esaslarını belirleyen kanun, yönetmelik ve ilke kararlarının önemi üzerinde durulmuştur. Eskişehir Höyüğü'nün tespiti, tescili ve korunmasına yönelik yapılan işlemlere ilişkin bilgi ve belgeler ise büyük oranda Eskişehir Höyüğü Kazı Başkanı Doç Dr. Tunç Sipahi Arşivi ve Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi'nden temin edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARI

1.1. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3. maddesinde Taşınmaz Kültür Varlığı ayrıntılı olarak tanımlanmamış, bunun yerine genel olarak Kültür Varlıkları “*tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz kültürel varlıklar*” olarak tanımlanmıştır.

2863 sayılı Kanun, Taşınmaz Kültür Varlığı ile ilgili kademeli bir tanım öngörmektedir. Önce Kanun’un 3. Maddesi’nde “kültür varlığı” ve “sit” en geniş anlamıyla tanımlanmakta; 6. maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının neler olduğu önce dört bent halinde sıralanmakta sonra örneklendirilerek teker teker sayılmaktadır. Kanun bu tanım, sıralama ve sayma yoluyla belirlenen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespit ve tesciline ilişkin esasları ise 7. maddede düzenlemektedir.

Yasada yapılan kültür varlığı tanımında yer alan unsurlardan birincisi "*zaman*" unsurudur. İnsanlık tarihi yazılı yazısız belgelere göre incelenmektedir. İlk canlılığın var oluşundan yazının bulunuşuna kadar geçen döneme tarih öncesi (*prehistorik*) devirler, yazının bulunuşundan sonraki döneme de tarihi devirler adı verilmektedir. Kanun, zaman sınırlaması yapmayarak bütün dönem ve devirlerde yapılmış eserlerin kültür varlığı tanımı kapsamına girebileceğini kabul etmiştir. Dolayısıyla zaman unsuru yönünden sınırlayıcı bir durum bulunmamaktadır. Tanım içeriği çok benzese de, daha önceki hukuki düzenlemelerde "eski eser", "anıt", "abide" gibi kavramlara yer verilmişken, ilk defa 1982 Anayasası ve takiben de 2863 sayılı Kanun'da "eski eser" yerine "kültür varlığı" kavramına yer verilmiştir. İlk defa UNESCO tarafından 1954 yılında Lahey'de yapılan toplantıda kabul edilen "Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Varlıklarının Korunmasına Dair Sözleşme"de eski eser, antika, anıt gibi kavramlar yerine "kültür varlığı" kavramı kullanılmıştır. Türkiye bu Sözleşmeye 1965 yılında

katılmış olmakla birlikte, 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı Kanun'da "eski eser" kavramını kullanmaya devam etmiştir. Bu durumda eski olmayan yakın tarihte inşa edilmiş bir yapı, taşıdığı özellikler nedeniyle eskilik vasfı aranmaksızın kültür varlığı olarak kabul edilebilir.

Tanımda geçen ikinci unsur "**nitelik**" unsurudur. Bir taşınmazın kültür varlığı sayılabilmesi için, onun sosyal yaşama konu olmuş "bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili" maddi ya da manevi bir "değer" taşıması gerekir. Bu değerleri ortaya çıkaracak olan ise tarih, ilahiyat, sosyoloji, arkeoloji, sanat tarihi gibi bilim dallarıdır. Buna göre, 20. yy'da inşa edilmiş mimari açıdan çok sayıda örneği bulunan veya herhangi bir özellik taşımayan yapı, tarihi bir olaya ev sahipliği yapması veya dini açıdan değer verilmesi nedeniyle taşınmaz kültür varlığı niteliği taşıyabilir.

Tanımda yer alan üçüncü unsur ise "**özgünlük**" unsurudur. Tarih öncesi veya tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bir değeri bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş taşınmaz varlıklarının aynı zamanda bilimsel ve kültürel açıdan bir özgünlüğünün bulunması gerekir. Eğer bir taşınmaz her yerde bulunabilir nitelikte ise orada özgünlükten bahsetmek mümkün değildir. Yapısı, mimarisi, süslemesi vb. bir özelliğiyle taşınmazı diğerlerinden ayıran, onu farklı kılan bir vasfının bulunması gerekir. Özgünlüğü, tüm tarihi devirler içinde değil, taşınmazın inşa edildiği zaman dilimi içinde değerlendirmek gerekmektedir. M.Ö. 2000 yılına ait bir yapı kalıntısı için ayrıca bir özgünlük aramaya gerek yoktur. Yapının tarihi ona yeteri kadar özgünlük katmaktadır. Görüldüğü gibi "özgünlük" unsuru sınırlayıcı niteliktedir.

Tanımda yer alan bir diğer unsur ise "**yer**" unsurudur. Yer unsuru açısından taşınmazlar için sınırlayıcı bir durum söz konusu değildir. Tanım "yer üstünde, yer altında veya su altındaki" bütün taşınmaz varlıkları kapsadığından daraltıcı bir kıstas getirmemektedir.

2863 sayılı Kanununun 3. maddesinde yer alan kültür varlığı tanımından yola çıkarak bir taşınmazı kültür varlığı olarak nitelemek mümkün değildir. Nitelik ve

özgünlük unsurlarının taşınmazda bulunup bulunmadığının kamu yararı da göz önünde bulundurularak konunun uzmanı kişiler tarafından belirlenmesi gerekmektedir.

2863 sayılı Kanununun 6.maddesinde Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları;

a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. yy sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,

b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,

c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,

d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler, olarak belirlenmiştir.

(a) bendinde belirlenen 19. yy sınırlaması 1906 tarihli *Asar-ı Atika Nizamnamesi'nde* ve 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nda bulunmamaktadır.

2863 sayılı Kanun tasarısının gerekçesinde bu ayırımın nedeni üzerinde durulmuş ve 16. yy'a kadar olan taşınmazlarda, varlığın korumaya değer olduğu konusunda bir şüphenin bulunmadığı, 17. ve 19. yy taşınmazlarının kültürle ilgisinin birincilere göre daha az olduğu, 20. yy taşınmazlarında ise kültürel özelliğin belirlenmesinin son derece zor olduğu belirtilmiştir¹.

2863 sayılı Kanununun 6. maddesinin 3. fıkrasında korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları şu şekilde belirtilmiştir “*imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, steller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar, külliyeleler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar*”. Bu durumda kural olarak 19. yy sonuna kadar yapılmış taşınmazların ve sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıklarının

¹ Danışma Meclisi Tutanak Dergisi,1983, 348.

tamamının korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları olduğu sonucuna varılabilir². Ancak 6. maddenin ikinci fıkrası ile 7. maddenin ikinci fıkrasının böyle bir kabule imkân vermediği görülmektedir.

1.2. Korunması Gerekli Olmayan Taşınmaz Kültür Varlıkları

2863 sayılı Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrasında, "*Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar*" hükmüne,

2863 sayılı Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrasında da, "*Devletin imkânları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir*" hükmüne yer verilmiştir.

2863 sayılı Kanunun 6. maddesi doğrultusunda, kültür varlıklarının tamamının bazı nedenlerden dolayı korunması gerekli olduğu yönünde işlem görmediği anlaşılmaktadır.

1.3. Taşınmaz Kültür Varlıkları'nın Tespit ve Tescil Çalışmaları

2863 sayılı Kanunun 6. maddesinde belirtilen korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının hangi esaslara göre tescil edileceği, aynı Kanunun 7. maddesinde düzenlenmiştir

Buna göre, Devletin imkânları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenecek ve Koruma Bölge Kurullarınca da tescil edilecektir. Bu durumda örneğin bir yapının sadece 19. yy veya öncesinde yapılmış olması onun taşınmaz kültür varlığı olarak tescili için yeterli değildir. Taşınmazın 19. yy'dan önce yapılmış olmakla beraber;

a) Örnek durumda olması,

² Umar-Çilingiroğlu 1990, 98.

b) Ait olduğu devrin özelliklerini yansıması gerekmektedir.

Ayrıca örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan tüm eserlerin de tescili zorunlu değildir. Eğer Koruma Bölge Kurulları bu tür eserlerden yeteri kadar korumaya alındığına kanaat getirirse, eser 20. yy öncesi yapılmış olsa ve hatta örnek durumda ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtıyor olsa dahi korumaya alınmasına gerek görmeyebilecektir.

2863 sayılı Kanunun 3., 6. ve 7. maddelerinde yer alan "kültür varlığı", "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı" ve "tespit ve tescil" kavramları birlikte değerlendirildiğinde; Kanunun geniş bir tanımlamadan yola çıkarak tarih, nitelik ve özellik belirlemek veya örnekler vermek suretiyle bazı sınırlayıcı çözümler oluşturduğu görülmektedir.

Kanunda yer alan bütün daraltıcı ve sınırlayıcı çabalara rağmen, bir taşınmazın korumaya alınmasının (tespiti ve tescili), yeteri kadar net olmadığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescili konusunda, karar verme yetkisi ilk aşamada tamamen Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları'nda bulunmaktadır.

1.4. Sit Kavramı ve Sit Türleri

2863 sayılı Kanunda yer alan en önemli kavramlardan birisi de "sit" kavramıdır. Ülkemiz, tarih öncesi devirlerden günümüze kadar farklı insan topluluklarına ev sahipliği yapan, bu farklı insan topluluklarına ait kalıntıları, eserleri de bünyesinde barındıran en zengin ülkelerden biridir. Şöyle ki, Türkiye, eski eserlerin yoğun olarak bulunmasının yanında söz konusu eserlerin çeşitliliği bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizin sahip olduğu bu renkli ve zengin kültürel mirasın bir kısmı yapılan kazılarla gün yüzüne çıkarılmıştır. Kazılarda ortaya çıkarılan bu eserlerden bazıları bilim adamlarının insanlık tarihi ile ilgili yargılarını yeniden gözden geçirmelerine

neden olabilecek derecede önemlidir³. Fakat büyük çoğunluğu henüz toprak altından çıkarılmayı bekleyen bu eserlere gerekli bilimsel araştırmalar ve kazılar başlatılıncaya kadar tahrip olmasını önleyebilmek için buldukları yerde korumaya alınmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan bu zengin kültürel mirasa ilave olarak, ülkemiz aynı zamanda jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait ender bulunan değerlere sahiptir. Bu değerlerin de hızlı nüfus artışı, sanayileşme gibi nedenlerle tahribinin önlenmesi için korunmaya alınması gerekmektedir.

Gerek barındırdıkları kültürel miras, gerekse ender bulunan güzellikleri dolayısıyla taşınmazların korunmaya alınması "sit" kavramını ortaya çıkarmaktadır. Sit kavramı, tek yapı ölçęindeki küçük bir parsel için değil, daha geniş bir arazi parçasını, alanı ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Ayrıca bu alanın bozulmaması ve ayrıştırılmaması, "bir bütün halinde" korunması gereken, kendine özgü birtakım nitelikleri vardır. Bu niteliklerin oluşumu, kendiliğinden olabileceği gibi, doğal niteliklerine ilaveten insan emeğinin katkısıyla da oluşmuş olabilir⁴.

2863 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, "*sit*"; "*tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar*" olarak tanımlanmıştır.

2863 sayılı Kanunda ayrı ayrı düzenlenmemiş olan sit türleri ve tanımlamaları Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelikte⁵ ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun ilke kararlarında açıklanmaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı içinde (Kanun, Yönetmelik, İlke Kararı vb.) geçen sit türleri ve dereceleri şunlardır:

³ Lloyd 2003, 20.

⁴ Umar-Çilingiroğlu 1990, 46.

⁵ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik (b),

Tablo 1- Sit Türleri ve Dereceleri

Sit Türleri	Dereceleri
1. Kültürel Sitler	
a. Kentsel Sit	
b. Tarihi Sit	
c. Kentsel Arkeolojik Sit	
d. Arkeolojik Sit	
	I. Derece
	II. Derece
	III. Derece
2. Doğal Sitler	
	I. Derece
	II. Derece
	III. Derece

1.4.1. Doğal Sit

“Doğal (tabii) Sit”; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır⁶.

17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile daha önceki yıllarda, doğal sitlerdeki koruma kullanma şartlarının belirlenmesi ve denetimi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılmaktayken söz konusu kanun hükmünde kararnamenin yayınlandığı tarihten itibaren söz konusu yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na devredilmiştir.

⁶ 648 sayılı K.H.K.

Söz konusu kanun hükmünde kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü kurulmuş ve bu Genel Müdürlüğün görevleri de şu şekilde sıralanmıştır.

a) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmek.

b) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak.

c) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarını belirlemek ve her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak, değiştirmek, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak.

ç) Tabiat varlıkları, doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sitler ile koruma statüsü bulunan diğer alanların çakıştığı yerlerde koruma ve kullanma esaslarını ilgili bakanlıkların görüşünü alarak belirlemek ve bu alanların kısmen veya tamamen hangi idarelerce yönetileceğine karar vermek, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylamak.

d) Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının Bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek, uygulamaların tahsis şartlarına uygun olarak gerçekleşmesini izlemek ve denetlemek.

e) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak; hâlihazır haritaları aldirmek, gerekli görülen projeleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak, her türlü araştırma ve inceleme yapmak, yaptırmak, izlemek, eğitim ve

bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, kullanım yasağı getirilen alanların kamulaştırma veya benzer yollarla kamunun eline geçirilmesini sağlamak, kontrol ve denetim yapmak, gerekli görülen alanların korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla yatırım yapmak veya ilgili idarelerin yatırım projelerini desteklemek, bu alan ve bölgelerde Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere ilişkin her türlü tasarrufta bulunmak, işletmek, işlettirmek ve kullanım izinlerini vermek, korunan alanlara ilişkin insan ve finansman kaynağı sağlamak.

f) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Orman ve orman rejimine tabi olmayan yerlerde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca tespit edilen veya ettirilen tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri diğer koruma alanları ile Bakanlıkça tespit edilen doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarının tescil ve ilanı Bakanın onayı ile yapılır. Ancak Bakanlıkça yapı yasağı önerilen tabiat varlıkları ve doğal sit alanları dahil orman rejimine tabi olmayan bütün koruma alanları Bakanlar Kurulu kararı ile tescil ve ilan edilir. Uygulama imar planı kararı ile yapı yasağı getirilen özel mülkiyete konu alanlara ilişkin arazi ve arsa düzenlemesi, trampa veya kamulaştırma işlemleri, bu alanların yönetimi ve işletmesini üstlenen kuruluşlarca veya Bakanlıkça gerçekleştirilir⁷.

1.4.2. Tarihi Sit

Tarihi Sit, milli tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlardır.

Bu tür alanların koruma ve kullanma şartları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 16.01.2014 tarih ve 271 sayılı ilke kararı ile belirlenmiştir.

Bu alanlarda, milli park bulunan yerlerde uzun devreli gelişim planı, milli park bulunmayan yerlerde alanın tarihi ve kültürel değerlerini koruyan koruma amaçlı imar planları ilgili Koruma Bölge Kurulu'nca uygun görülünceye kadar zorunlu altyapı uygulamaları ve kamu hizmet yapıları dışında, bitki örtüsünü, topografik yapıyı, siluet

⁷ 648 sayılı K.H.K.

etkisini bozabilecek, tahribata yönelik hiçbir inşai ve fiziki uygulamada bulunulamaz. Bu alanlarda yapılacak çevre düzeni planları için koruma kurallarının uygun görüşlerinin alınması gerekir.

Söz konusu alanlar tespit ve tescil edilmeden önce doğal dengesinin bozulduğu bazı uygulamalar yapılmış olabilir. Bunların ıslahı için kamu kuruluşlarınca gerekli çalışmanın yapılması gerekmektedir.

Bu alanlar içinde yer alan orman alanlarında, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca gerekli çalışmalar yapılabilir. Bu alanlar içerisinde yer alan kamu hizmet yapıları, altyapı hizmetleri ile anıt ve şehitliklerin düzenleme ve gerekli onarımları için projeleriyle birlikte koruma kurulundan izin alınabilir ve önceden süregelen tarımsal faaliyet ile bağ ve bahçeciliğe devam edilebilir ancak bu amaç dışında kesinlikle kullanılamaz⁸.

1.4.3. Kentsel Sit

Kentsel sitler, mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları sebebiyle teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar) birlikte buldukları alanlardır.

Kentsel sit alanın bulunduğu çevre içinde korunmasında, geliştirilmesinde etkinlik taşıyan ve kentle bütünleşmesine olanak sağlayacak kararlara konu alanlar ise etkileşim geçiş sahası olarak tanımlanır.

Kentsel sitin ilanından itibaren, üç ay içinde kentsel sit alanlarında koruma amaçlı imar planı elde edilinceye kadar izlenecek kuralları tanımlayan geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının kentsel sitin niteliklerine bağlı olarak koruma bölge kurullarınca belirlenir.

⁸ 271 sayılı İlke Kararı.

Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenirken, sitin doku özelliklerine bağlı olarak yoğunluk, kütle, konum, yükseklik, mimari özellikler, yapı malzemesi, renk vb. koşulları tanımlanır. Kentsel sitlerde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenene kadar;

a) Yeni imar parseli oluşturmak üzere ifraz ve tevhid yapılamaz ancak sınır düzenlemeleri v.b. için gerekli ifraz ve tevhid yapılabilir,

b) Koruma amaçlı imar planında öngörülecek yoğunluk ve kentsel donanım kararları belli olmadığından korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parseline ilave yeni yapı yapılamaz,

c) Koruma amaçlı imar planı esaslarını etkileyebilecek nitelik ve yoğunlukta uygulamalara izin verilemez,

d) Bulunduğu sokakta ya da imar adasında korunması öngörülen kentsel silüeti olumsuz etkileyebilecek konum ve yükseklikte yeni yapı yapılamaz⁹.

Belirtilen koşullar ile geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına uygun yeni yapılanma talebinin Koruma Bölge Kurulu'nca değerlendirilmesi için, başvuru dosyasında söz konusu parsel ve çevresindeki yapılar ile dokuya ilişkin bir avan projenin ve fotoğrafların yer aldığı bir etüdün bulunması gerekir.

Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları bulunmayan kentsel sit alanlarında;

a) Her ne surette olursa olsun yeni yapı veya imar uygulaması yapılamaz,

b) Tescilli kültür varlığı yapılar ile tescilsiz yapıların esaslı onarımları Koruma Bölge Kurulu kararı doğrultusunda yapılabilir,

c) Tescilli kültür varlığı yapılar ile yürürlükteki yasal düzenlemelere göre ruhsatı bulunan tescilsiz taşınmazlardaki tadilat ve tamiratlar ilgili yönetmelikler kapsamında yapılabilir,

d) Zorunlu alt yapı uygulamaları Koruma Bölge Kurulu kararı doğrultusunda yapılabilir,

Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmiş kentsel sit alanlarında;

⁹ 720 sayılı İlke Kararı.

a) Yeni yapı veya imar uygulamaları ile zorunlu alt yapı uygulamaları, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları doğrultusunda hazırlanmış projeler, Koruma Bölge Kurulu'nca uygun bulunması koşulu ile yapılabilir,

b) Tescilli kültür varlığı yapıların esaslı onarımları, projeleri Koruma Bölge Kurulu'nca uygun bulunması koşulu ile yapılabilir,

c) Tescilli kültür varlığı yapılar ile yürürlükteki yasal düzenlemelere göre ruhsatı bulunan tescilsiz taşınmazlardaki tadilat ve tamiratların ilgili Yönetmelikler kapsamında yapılabileceğine,

Koruma amaçlı imar planı onaylanmış kentsel sit alanlarında;

a) Tescilli taşınmaz kültür varlığı parseline komşu olan veya aralarından yol geçse dahi bu parsellere cephe veren parsellerdeki her türlü inşai ve fiziki uygulama ile yeni yapılanma için Koruma Bölge Kurulu'ndan izin alınması gerekir,

b) Diğer parsellerdeki yeni yapı veya imar uygulamaları için koruma amaçlı imar planı ve planın tamamlayıcı eklerinde belirtilen koşullar doğrultusunda ilgili idarelerce izin verilebilir,

c) Tescilli kültür varlığı yapıların esaslı onarımlarının koruma amaçlı imar planı hükümleri doğrultusunda hazırlanan projeleri, Koruma Bölge Kurulu'nca uygun bulunması koşulu ile yapılabilir,

d) Tescilli kültür varlığı yapılar ile yürürlükteki yasal düzenlemelere göre ruhsatı bulunan tescilsiz taşınmazlardaki tadilat ve tamiratlar ilgili yönetmelikler kapsamında yapılabilir¹⁰.

1.4.4 Arkeolojik Sit

Arkeolojik sit, insanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır¹¹.

¹⁰ 736 sayılı İlke Kararı

¹¹ 658 sayılı İlke Kararı.

Arkeolojik sitlerin dereceleri ve koruma-kullanma koşulları ilke kararlarıyla belirlenmiştir. Derecelendirme arkeolojik sitlerin taşıdıkları önem ve özelliklerinin yanı sıra, alanda uygulanacak koruma ve kullanma koşullarına göre yapılmıştır. Alanlarda yapılabilecek uygulamalar açısından arkeolojik sitler üç dereceye ayrılmıştır.

1.4.4.1. I. Derece Arkeolojik Sit:

Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmez, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenir, bilimsel amaçlı kazılar dışında hiçbir kazı yapılamaz. Ancak ilgili Koruma Bölge Kurulu izniyle, zorunlu altyapı uygulamaları ile gezi yolu, meydan tanzimi, otopark, tuvalet, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi temel kazısı gerektirmeyen düzenlemeler yapılabilir. Tarımsal üretim ve ağaçlandırma yapılamaz, mevcut ağaçların ürünleri alınabilir.

1.4.4.2. II. Derece Arkeolojik Sit:

Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda I. Derece Arkeolojik Sit Alanları için belirlenen kısıtlama ve izinler aynen geçerlidir. Ancak yeni yapılaşmaya izin verilmeksizin kullanılmakta olan mevcut tescilsiz yapıların basit onarımları yürürlükteki ilke kararları doğrultusunda yapılabilir.

I. ve II. Derece Arkeolojik Sit Alanları'ndaki ören yerlerinde açığa çıkarılan taşınır kültür varlıklarının alana yönelik işlevsel ve mekansal bağlarının kurulabilmesine olanak sağlamak üzere mahallinde korunması ve değerlendirilmesine yönelik bilimsel faaliyetler kapsamında; muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, teşhir-tanzim ve tanıtımlarına yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığınca ihtiyaç duyulan kapalı ve açık sergi mekanları ile ziyaretçilere hizmet verecek giriş ünitesi (güvenlik odası, bilet gişesi, WC vb.), açık otopark ve mobil satış üniteleri düzenlemelerinin varsa kazı heyetinin bilimsel görüşleri ve raporları doğrultusunda tespit edilen, yerleşmelerin bütünlüğünü bozmayan alanlarda ilgili Koruma Bölge Kurulu'nun özel izni ile yapılabilir

Uygulama öncesinde örenyerinin yakın çevresinin işlevsel bütünlüğü içinde etkin bir şekilde korunması ve yaşatılmasına yönelik alan kullanım ve düzenleme kararlarını içeren 1/500 ölçekli Çevre Düzenleme Projesi ile ön izin alınabilir. Buna bağlı olarak düzenlenecek kapalı ve açık mekanların işlev, yerleşme, yapılaşma, estetik ve peyzaj düzenleme koşulları ile kapasitelerinin sergiye konu eserler sergi mekanlarının mahal listeleri ile alana yönelik araştırma, kazı, restorasyon ve çevre düzenleme proje raporları çerçevesinde Koruma Bölge Kurulunca belirlenebilir.

Açık alan düzenlemelerinin onaylı 1/200, mimari mekânların 1/50 ve daha alt ölçekli uygulama projeleri ile uygulanabilir ve kapalı sergi ve depolama mekânı ihtiyaçlarının restorasyonu tamamlanabilecek mevcut mekânlardan da karşılanabilir¹².

1.4.4.3. III. Derece Arkeolojik Sit:

Koruma ve Kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır. Bu alanlar, geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesi veya koruma amaçlı imar planlarının yapılmış olması şartıyla, arkeolojik değerler gözetilerek, sınırlı kullanıma açılabilir. Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili Koruma Bölge Kurulu'ndan izin alınmak koşuluyla parsel düzenlemesi (tevhit ve ifraz) yapılabilir, ülke enerji üretimine getireceği katkı ve kamu yararı doğrultusunda rüzgâr enerji santralleri yapılabilir. III. Derece Arkeolojik Sit Alanları'nda su ürünleri üretim ve yetiştirme tesislerine belli koşullarla izin verilebilir¹³.

1.4.5. Kentsel Arkeolojik Sit

Kentsel Arkeolojik Sit'ler, Arkeolojik Sit Alanları ile birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlardır¹⁴.

¹² 714 sayılı İlke Kararı.

¹³ 658 sayılı İlke Kararı.

¹⁴ 702 sayılı İlke Kararı.

Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin bilimsel yöntemlerle açığa çıkarılması, onarılması ve sergilenmesi işlemlerinin esas alınarak sağlıklı ve kapsamlı arkeolojik envanter temeline dayalı gerekli bütün ölçeklerdeki planlama çalışmaları yapılmadan ve bu planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilemez.

Kentsel Arkeolojik Sitler’de, mevcut yıkıntı temeller üzerine, o temellerin ait olduğu eski yapı, korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyorsa, ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca uygun görülmesi şartıyla yeniden ayağa kaldırılabilir. Tek yapı ölçeğindeki korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapı ve yapı kalıntıları, rölöve ve restorasyon projeleri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarınca onanması koşulu ile onarılıp kullanılabilir. Kentsel doku ile bütünlük sağlayan ancak tescili bulunmayan yapılar da aynı koşullarla hazırlanacak projelere dayalı olarak onarılabilir. Ülkemizin tarihi, estetik yönden kıymetli ve biyolojik çeşitlilik açısından çok zengin arazilere sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bir yandan kamu yararını diğer yandan da mülkiyet hakkını ilgilendiren sit alanlarının sınıflandırılmasına ilişkin esasların önem derecelerine göre yeniden belirlenmesi ve koruma-kullanma dengesinin çok iyi kurulması gerekmektedir.

SİT TÜRÜ	SAYISI
Arkeolojik Sit Alanı	11.399
Kentsel Sit Alanı	258
Tarihi Sit Alanı	154
Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	32
TOPLAM	11.843

Kaynak: <http://kvmgm.turizm.gov.tr/> (Eylül 2013)

İKİNCİ BÖLÜM

ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA TESPİT ÇALIŞMALARI

Bir taşınmazın 2863 sayılı Kanun'da belirlenen niteliklere uygun kültür veya tabiat varlığı olup olmadığına Koruma Bölge Kurullarınca karar verilir. Karar verme sürecinin iki önemli aşaması bulunmaktadır.

2863 sayılı Kanununun 7. maddesinde ve bu maddeye dayanarak yayınlanan "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelikte"¹⁵, tescil edilecek taşınmazlara ilişkin esaslar belirlenmiştir. Eğer bir eser 2863 sayılı Kanun'da ve bu Yönetmelik'te belirtilen esaslara uyuyorsa Koruma Kurulunca "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlığı" olarak tescil edilmesi gerekir. Koruma Bölge Kurullarınca bir taşınmazın kanun ve yönetmelikte açıklanan esaslara uygun olup olmadığına karar verilebilmesi için o taşınmaza ilişkin yapılan araştırma ve belgeleme işlemine "tespit" denmektedir.

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları'nın tespit ve tescili, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen diğer kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılır.

Yapılacak tespitlerde, kültür varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Bu durumda yapılacak tespit çalışmasının konunun uzmanları kişilerce bilimsel yöntemlere uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmeliğe göre, tespit çalışmalarını yürütmekle görevlendirilen ekibin, yapılacak çalışmanın konusuna, çalışmaya esas teşkil eden varlıkların niteliklerine yerine göre uygun uzmanlık alanına sahip kişilerden oluşması gerekmektedir.

¹⁵ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik (a).

2.1 Arkeolojik Sit Alanları'nın Tespit Aşamasında Kullanılan Değerlendirme Esasları

Bir alanın “Arkeolojik Sit” olarak hangi esaslar göz önünde bulundurularak tespit edilmesi gerektiği, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik ile belirlenmiştir. Buna göre bir alanın Arkeolojik Sit olarak tespit edilebilmesi için yazılı bilgiler, yüzey araştırmaları veya bilimsel diğer araştırmalara dayanması; çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar veya topografik açılardan yeterli niteliklere sahip olması gerekir.

I. Derece Arkeolojik Sitler belirlenirken, tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıları ile yerleşim alanları ve sosyal yaşama konu olmuş; taşınmaz kültür varlıklarına ait kalıntılar ve buluntuların veya bunu destekleyen taşınır kültür varlığı buluntularının yoğun olarak yer aldığı alanlardan olması,

II. Derece Arkeolojik Sitler belirlenirken, tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini kısmen yansıtan yerleşim alanları ve sosyal yaşama konu olmuş alanlardan olması ancak I. Derece Arkeolojik Sitler kadar yoğun kültür varlığı kalıntı ve buluntusuna sahip olmayan veya kısmen modern yerleşme birimleri ile de doku bozulmaları görülen arkeolojik alanlardan olması gerekir.

III. Derece Arkeolojik Sitler ise ender rastlanılan buluntulardan ve/veya bilimsel araştırmalar, çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar sonucunda kültür varlığı veya kalıntısı bulunma olasılığı olan alanlardan olması veya I. ya da II. Derece Arkeolojik Sitlerle etkileşim içinde ve bu alanların korunmasında uzun ya da kısa sürede kamu yararı olan alanlardan olması gerekmektedir¹⁶.

¹⁶ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik (a).

2.2. Arkeolojik Sit Alanlarını Tespit Aşamasında Kullanılan Yöntemler

Arkeolojik alanların tespit edilebilmesi için günümüzde farklı bilimsel yöntemlerden ve teknolojik cihazlardan yararlanılabildiği gibi klasik yöntemler de kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin başında gelen ve en bilindik yöntem olan *yüzey araştırmaları* ise en çok kullanılan ve en klasik yöntem olma özelliğini korumaktadır. Kültür varlıklarıyla ilgili herhangi bir meseleyi tahkik, tahlil ve teşhis etmek için kazı yapmaksızın toprak üstünde ve su altında yapılan çalışmalardır¹⁷. Günümüzde birçok üniversitenin birçok arkeoloji bölümü, gerekli izinleri alarak belirlenen alanlarda yüzey araştırma çalışmaları yapmaktadırlar.

Hava fotoğrafları, arkeolojik alanların tespiti için kullanılan diğer bir yöntemdir. Hava fotoğrafları; harita yapmak amacıyla veya diğer bilimsel amaçlarla, yeryüzünün sınırlı bir arazi parçasındaki mevcut doğal veya yapay her türlü şekillerin gökyüzünden çekilmiş resimleridir. Yeryüzü ölçme ve kontrol yöntemleri ile yapılan haritalar hava fotoğrafı ile kıyaslandıklarında, fotoğrafların daha fazla yeryüzü detayı içerdikleri, yeryüzü objelerinin üç boyutlu görünümünü verdikleri, diğer haritaların yapılması için temel materyal olarak kullanıldıkları için zamandan tasarruf sağlayarak daha ekonomik olmaktadır.

Arkeolojik yerleşmelerin bulunduğu alanlarda tarım, hızlı yapılaşma, endüstriyel gelişme gibi olumsuz yapılaşmalar nedeniyle höyüklerin ve diğer arkeolojik alanların kısmen ya da tamamen düzlenmiş olması, yerlerinin arazide gezilerek tespitinin mümkün olmaması araştırmacıları yeni yöntemler ve teknolojileri kullanmaya yöneltmiştir. Hava fotoğrafçılığında temel amaç; höyükleri tespit etmek, coğrafi bilgi sistemleri teknolojisiyle de söz konusu höyükler hakkında sorgulamalara ve analizlere yönelik hızlı, erişilebilir ve etkin bilgi üretmektir¹⁸.

Höyüklerin yapısında insan yapımı malzemelerin (seramikler, taş ve kerpiç) yoğun olması çevresine göre farklı yansıma göstermesine neden olur. Bu tür

¹⁷ Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Yönergesi,

¹⁸ Demir, 2006, 185

oluşumların çevresi ile arasında ton farklılığı bulunmaktadır. Bahsedilen bu ton farklılığı ıslı ve nem farkından kaynaklanır. Bu ton farklılığı hayati önem taşımaktadır¹⁹.

Arkeolojik yüzey araştırmalarında höyük, tümülüs, düz arazi yerleşimleri, eski yol, paleo-kanal, kurumuş dere yatağı, akropol, nekropol gibi arkeolojik birimler aranmaktadır. Bunların büyük bölümü araziye çıkmadan hava fotoğrafı kullanılarak tespit edilebilir. Arkeolojik yüzey araştırmalarında hava fotoğraflarının kullanılmasıyla hem zaman ve maliyetten tasarruf edilmiş olup hem de sistemli ve bilimsel araştırma yapabilmek olanağı sağlanmıştır. İnsan etkileriyle tahrip olmuş höyüklerin eski tarihli hava fotoğrafları yardımı ile tahribat öncesi çeşitli özelliklerini ve çevresel özelliklerini belirleme çalışmaları yapılabilir²⁰.

Bir diğer klasik yöntem olan *sondaj kazıları*, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının tespit edilmesi amacıyla bilimsel yöntemlerle yapılan kazılardır²¹. Genellikle arkeolojik veri olma olasılığı kuvvetli olan ancak kesin veri elde edilebilmesi amacıyla kullanılan bir sistemdir. Bu yöntem arkeolojik alanların tespit edilebilmesi amacıyla kullanılabilmesi gibi çoğunlukla III. Derece Arkeolojik Sit olarak belirlenmiş ve kurul kararıyla ilgili müzesi denetiminde inşai ve fiziki müdahale öncesinde tedbir amaçlı yapılan kazılardır.

Tüm bu klasik yöntemlerden başka, arkeolojik verinin gözle görülemediği ancak olasılık dâhilinde olan ve belli bir alanda belli bir proje kapsamında ve genellikle zamandan tasarruf edilmek istenen durumlarda kullanılan bir yöntem olan *jeoradar taramaları*'dır. Yeraltı Radarı (GPR: Ground Penetrating Radar) veya daha sık kullanılan ismi ile Jeoradar (Georadar veya Yer Radarı), çoğu jeofizik arama yöntemleri gibi yeraltını kazısız olarak radar dalgaları ile haritalamaya yarayan bir jeofizik metottur. Yerbilimlerinde GPR / Jeoradar taraması: Kaya, Toprak, Kum ve Genç Çökeller, Buz / Buzul, Tatlı Su, Asfalt / Kaldırım, Demiryolları / Tünel, ortamlarında kullanılabilir. Ayrıca gömülü veya günışığına çıkmış arkeolojik yapı ve eserlerin

¹⁹ Demir, 2006, 196

²⁰ Demir, 2006, 197

²¹ Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Yönergesi,

hasarsız / tahribatsız test ve tespit edilmesinde (Nondestructive Testing) tüm dünyada sıklıkla başvurulan en önemli jeofizik yöntemlerden biridir. GPR ölçümleri ile farklı karakterdeki gömülü tesisatlarının yerlerinin kesin lokasyonlarının, derinlik ve geometrilerinin yüksek hassasiyet ile belirlenmesi mümkündür. Ancak jeoradar sonuçları da diğer jeofizik yöntemlerde olduğu gibi EM Dalga Teorisi, Spektral Analiz, Sayısal Süzgeçleme, Modelleme ve Ters Çözüm konularında bilgisi ve tecrübesi olan yerbilimleri mühendisleri tarafından değerlendirildiğinde doğru sonuçlar vermektedir²².

Yukarıda değinilen tespit yöntemleri içerisinde en çok kullanılan yöntem yüzey araştırma yöntemi iken, maddi açıdan külfetli sayılabilecek olan jeoradar yöntemi ise ülkemizde genellikle özel projelerde tercih edilmektedir.

2.3. Tespit Edilen Arkeolojik Sit Alanlarına İlişkin Hazırlanması Gereken Belgeler

Yapılan tespitler sonucunda tescile esas olmak üzere yazılı ve görsel bilgileri içeren sit fişi, tanıtmaya yeterli fotoğraflar hazırlanması gereklidir. Ayrıca alanı bütünüyle algılamayı sağlamak amacıyla panoramik olarak çekilmiş fotoğraflar ve alan üzerindeki taşınmaz kültür varlıkları ile küçük buluntuların detaylı çekilmiş, tasdikli, çekim tarihleri belirtilmiş albüm haline getirilmiş fotoğrafları ve sitin yerini ve sınırlarını gösterir harita, siti tanımlayan ve tespit ekibinin görüşünü içeren rapor ve ekinde (varsa) korunması önerilen taşınmaz kültür varlıklarının listesi bulunması gereklidir.

Sit sınırları, 15.07.2005 tarihli ve 25876 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanmış haritalar üzerinde belirlenir. Sit sınırları kadastral haritaların üretildiği alanlarda kadastral haritalarda, kadastral haritaları üretilmemiş alanlarda ise; üretilmişse 1/5000 ölçekli standart topografik fotogrametrik uçuş paftaları, halihazır haritalar, orotofoto haritalar üzerinde, bunlardan hiçbiri üretilmemişse 1/25000 ölçekli

²² <http://www.tespitmuhendislik.com.tr>

topografik harita üzerinde işaretlenir. Tescil fişine sit alanının konumunu gösterir 1/25000 ölçekli topografik harita eklenir²³.

2.4. Tespit Edilen Arkeolojik Sit Alanlarına İlişkin Hazırlanan Belgelerin Tescil İşlemlerine Esas Olmak Üzere Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarına Sunulması

Yapılan tespitler sonucunda tescile esas olmak üzere, gerekli yazılı ve görsel bilgileri içeren sit fişinin, alanı bütünüyle algılamayı sağlamak amacıyla panoramik olarak çekilmiş fotoğrafların ve alan üzerindeki taşınmaz kültür varlıkları ile küçük buluntuların detaylı çekilmiş, tasdikli, çekim tarihleri belirtilmiş albüm haline getirilmiş olarak, sitin yeri ve sınırları 15.07.2005 tarihli ve 25876 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanmış haritalar üzerinde çalışma yapılmalıdır. Siti tanımlayan ve tespit ekibinin görüşünü içeren rapor hazırlanmalıdır.

Sit sınırları Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanmış haritalar üzerinde belirlenir. Sit sınırları kadastral haritaların üretildiği alanlarda kadastral haritalarda, kadastral haritaları üretilmemiş alanlarda ise; varsa 1/5000 ölçekli standart topografik fotogrametrik uçuş paftaları, hâlihazır haritalar, orotofoto haritalar üzerinde, bunlardan hiçbiri yoksa 1/25000 ölçekli topografik harita üzerinde işaretlenir. Tescil fişine sit alanının konumunu gösterir 1/25000 ölçekli topografik harita eklenir²⁴.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 7. maddesi gereği, Genel Müdürlükçe veya ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünce, tespite konu olan alanla ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşleri alınır.

Görüş istenen kurum ve kuruluşlarca 45 gün içinde görüş verilmemesi durumunda çalışmalar Bakanlıkça doğrudan tamamlanır²⁵.

²³ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik(c), mad. 4.

²⁴ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik(c), mad. 5.

²⁵ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik(c), mad.6.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA TESCİL ÇALIŞMALARI

Tescil; Taşınmaz Kültür Varlıklarından korunması gerekli olanlarının Koruma Bölge Kurulu Kararıyla belirlenmesini, ifade etmektedir²⁶. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitlere dayanılarak ve Devletin imkânları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilir. Tespit kim tarafından yapılmış olursa olsun, tescil kararının Koruma Bölge Kurullarınca alınması gerekir.

3.1. Bir Alanın Arkeolojik Sit Olarak Tescil Edilebilmesi İçin Gereken Bilgi Ve Belgeler

Tespit ve tescil yönetmeliğine uygun olarak hazırlanan bilgi ve belgeler (harita, rapor, sit fişi, fotoğraflar vb.), tescil edilecek alan ile ilişkisi olan gerekli kurum ve kuruluşların görüşlerinin de alınmasından sonra, konu, Koruma Bölge Kurulu gündeminde değerlendirilmek üzere en yakın tarihli toplantı gündem maddesine eklenir. Yapılan tespit işlemi Kültür ve Turizm Bakanlığı birimleri tarafından yapılmalıdır. Bu birkaç şekilde olabilir. Genellikle tescile konu alan, ilgili müze müdürlüğünce incelenerek (bazı durumlarda bu inceleme kurul müdürlüğü uzmanları tarafından da yapılmaktadır) hazırlanan bilgi ve belgeler ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletilir. Bu belgeler iletdikten sonra Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nde konunun öncesi yok ise yeni bir dosya numarası verilen konuya ilişkin gerekli arşiv taraması yapılarak bir dosya inceleme raporu oluşturulması gerekir. İlgili kurumlar ile gerekli koordinasyon sağlanarak alınan kurum görüşleri de bu rapora eklenmelidir. Bunun dışında herhangi bir kaçak kazı, inşai veya fiziki müdahale sırasında ortaya çıkan (2863 sayılı Kanun kapsamında kalan bulgulara yönelik olarak Kanununun 4. maddesi gereği ilgili birimlere haber verme zorunluluğu bulunmaktadır.) bulgular doğrultusunda Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünce yapılan incelemelerde bulunmaktadır. Bu

²⁶ Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik(c), mad.3.

çalışmaların da yine aynı yönetmelik hükümleri doğrultusunda hazırlanacak bilgi ve belgeler Koruma Bölge Kurulu toplantı gündemine eklenir.

3.2. Bir Alanın Arkeolojik Sit Olarak Tescil Edilmesine İlişkin Karar Alınması ve Aşamaları

2863 sayılı Kanun kapsamında olan, 13.03.2012 tarih ve 28232 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik maddeleri uyarınca hazırlanarak kurul gündemine alınan herhangi bir alanın arkeolojik sit olarak tescil edilebilmesi için konunun kurul gündeminde görüşülerek tartışılması ve gerekçeli olarak tescil edilmesi veya tesciline gerek olmadığına karar verilmesi gerekmektedir.

3.2.1. Karar Verme Organı ve Çalışma Yöntemi

Koruma Bölge Kurulu toplantılarına üye olarak, Bakanlıkça seçilen, arkeoloji, sanat tarihi, hukuk, mimarlık ve şehir planlama dallarında uzmanlaşmış yedi kişiden oluşan bir heyet katılır.

Kurul gündeminde görüşülecek konu belediye sınırları içinde ise belediye başkanı veya teknik temsilcisi, konu büyükşehir belediyesi sınırları içinde ise büyükşehir belediye başkanı veya teknik temsilcisi ile ilgili ilçe belediye başkanı veya teknik temsilcisi, belediye sınırları dışında ise ilgili valilikçe seçilecek teknik temsilci, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile ilgili ise ilgili teknik temsilci, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ilgili ise, Vakıflar Bölge Müdürü veya teknik temsilcisi, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile ilgili ise konuyla ilgili teknik temsilci, Müze müdürlüğü ile ilgili ise ilgili Müze Müdürü, Koruma Bölge Kurulu toplantılarına kurum temsilcisi üye olarak katılır. Toplantıya katılması gereken üyelerin salt çoğunluğuyla toplanılır ve toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar alınır. Ancak karar yeter sayısı dörtten az olamaz. Kararlar, kanun ve ilke kararlarındaki dayanakları ile bilimsel gerekçeleri belirtilerek yazılır²⁷.

²⁷ Yüksek Kurul ve Bölge Kurulları Yönetmeliği(b), mad.9,12.

3.2.2. Arkeolojik Sit Olarak Tescil Edilen Bir Alana İlişkin Kararın Dağıtım Aşaması

Koruma Bölge Kurulları'nda görüşülen tescil kararlarının yazım aşaması da konuyu kurul üyelerine sunum yapan ilgili uzman koordinatörlüğünde devam etmektedir. Genellikle birçok kurulda bu sistem kullanılmaktadır ancak bazı kurullarda toplantı salonunda bir yazman bulunduğu ve karar verme aşamasında kurul üyelerinin dikte edilerek kararlar yazılı metne dönüştürülerek karar oluşturulmaktadır.

Konuyu hazırlayan ve sunan uzman karar metnini de yazarak öncelikle konunun uzmanı kurul üyesi ya da kurul başkanı ile görüşerek karar üzerinde bazı düzenlemeler yaptıktan sonra karar metninin son hali tüm kurul üyelerine okunur ve diğer kurul üyelerinin de (varsa) katılımı ve düzeltmek istediği noktalar tamamlandıktan sonra karar metni onaylanmak üzere imzaya açılır.

Toplantı sırasında onaylanan karar metni ıslak imzalı olarak iki suretten oluşur. Asıl karar metni olan bu suretler dağıtılmaz, biri işlem dosyasına ve diğeri de yıl içerisinde alınan kararların arşivlendiği "Kararlar Klasörü'ne" takılır.

Dağıtım için kullanılacak olan kararlar "Aslı Gibidir" mührüyle çoğaltılıp Kurul Müdürü tarafından imzalanarak ilgili kişi ve kurumlara usulüne göre ilan ve tebliğ edilir.

Söz konusu karar dağıtımı yapılırken adresi belli olan kurum ve kişilere tescil kararlarının dağıtımı yapılabilir. Ancak tescil edilen sit alanları içerisinde bulunan ve malikleri bilinmeyen dolayısıyla da adresleri bilinmeyen taşınmazlara ilişkin karar dağıtımı yapılamıyordu. Bu durum ileride oluşabilecek birçok mülkiyet ve izinsiz uygulama sorunlarını da beraberinde getirmekte idi. Bu nedenle 08.10.2013 tarih ve 6498 sayılı Kanun ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 7. maddesi ile "*sit alanlarının, tabiat varlıklarının ve tek yapı ölçeğinde tescil edilen taşınmazlar da dahil olmak üzere malikleri idarece tespit edilemeyen taşınmazların tescil kararları, Resmi Gazete'de duyurulur ve Bakanlığın internet sayfasında bir ay süreyle yayınlanır.*" hükmü yürürlüğe girmiştir.

Tescil kararının usulüne göre ilanını takiben, tapu kütüğüne "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı" olduğuna dair kayıt konur. Tapuya kayıt, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı il merkez ilçesinde bulunuyorsa Vali, ilçe sınırları içinde kalıyorsa Kaymakam tarafından yazılan yazı uyarınca yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA KORUMA ÇALIŞMALARI

4.1.Korumanın Amacı

Üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarındaki insan ve onun emeği sonucunda ortaya çıkan kültürel mirasımızın geçmişi, günümüzden yaklaşık 1 milyon yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Paleolitik Dönem olarak adlandırdığımız Yontma Taş Çağı'ndan günümüze kadar, ülkemizin birçok noktasında insan elinden çıkmış yoğun kültürel bulguya ulaşılmıştır. Önceleri mağaralarda ve kaya sığınaklarında yaşayan ilk insanlar, zamanla kendini geliştirmiş, alet yapmayı ve kullanmayı öğrenmiş, avlanmış, besin üretmiş ve zamanla yerleşik hayata geçerek modernleşme yönünde ilk adımları atmaya başlamıştır.

Neolitik Dönem'de insanlar mağaralardan ve sığınaklardan çıkarak yerleşik hayata geçerler. İnsanoğlu açısından bir devrim niteliğinde olan bu dönem ve sonrasında yaşanan yerleşik hayata geçiş ve bunu takip eden dönemsel gelişmeler ve özellikler, yapılan arkeolojik kazılar ve araştırmalar sayesinde ortaya çıkarılmaya ve aydınlatılmaya çalışılmaktadır. Ancak söz konusu bu kültürel varlıklar gerek arkeolojik çalışmalar öncesinde gerekse daha sonraki dönemlerde, çeşitli etkenler nedeniyle yok olmaya, tahrip olmaya ya da kaybolmaya maruz kalmaktadır.

Bize emanet edilen ve bizim de gelecek kuşaklara miras bırakacak olduğumuz kültürel mirasımızı sahiplenmeli ve onu gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarabilmek ve koruyabilmek için gerekli özeni ve çabayı göstermeliyiz.

Birçok bürokratımız için kültür varlıklarımızın korunması, ya “turizm için çekiciliği” olduğu ya da “yabancılar öyle istediği” için geçerlidir. Bu nedenle maddi bir getirisi olmasa, kültür varlıklarının korunmasına gerek olmadığı bile düşünülebilir. Zaten birçoğumuz için kültür varlıkları, istediğimiz yere istediğimiz inşaatı yapmamızın, geniş düzgün yolların açılmasının, kentlerin “modern” görünümüne sahip

olmasının engelidir. Çok azımız bunları, kendi kimliğimizin bir parçası olarak görmekteyiz. Kültür varlıklarının kimliğimizi zenginleştirmesi, bize katkıda bulunması için, onları anlamaya yönelik bir çaba sarf etmemiz, bir ön hazırlığımızın olması gerekir; bunu yapmadığımız zaman kültür varlıklarının herhangi bir taş parçasından anlamsal farkı kalmaz. Zaten bu tür bir düşünsel altyapının eksikliği, yalnızca kültür varlıkları konusunda değil, yaşamın hemen her boyutunda karşımıza çıkmaktadır. O zaman, kültür varlıklarımızı kimin için koruyoruz sorusu da ortaya çıkmaktadır. Bunları anlamamakta ve onlarla ilgilenmemekte direnen topluma karşın korumanın doğru olup olmadığı gibi bir tartışma yalnız ülkemiz boyutunda değil, benzer durumdaki birçok ülke için de söz konusudur. Gelişmekte olan ülkeler, geçmişini öğrenme, ortaya çıkarma ve koruma çalışmalarını, birçok zorluğa rağmen sürdürmeye çalışmaktadır²⁸.

4.2. Arkeolojik Sit Alanlarındaki Sorunlar

Ülkemizde “arkeoloji” deyince akla gelen “antika eser”, “kıymetli eşya”, “çok para edecek nesne” ve “rant alanlarının önündeki engel” kavramları ortadan kalkmadığı sürece arkeolojik alanlar gün geçtikçe daha çok tahrip olmaya, yasal veya yasal olmayan yollardan gün yüzüne çıkarılan eserler yurt dışına kaçırılmaya, zorunlu yanlış kullanımlar nedeniyle tahrip edilmeye devam edecektir.

Bunu önlemek adına Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurumları tarafından cezai işlemler uygulanmakta ve Sivil Toplum Kuruluşları’nın düzenlemiş olduğu konferans, panel ve toplantılar ile halk bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır. Ancak çevremizde gözlemlediğimiz, gazete, internet ve diğer haberleşme kaynaklarından öğrendiğimiz kadarıyla görünen odur ki bu önlemler belli bir yere kadar işe yaramakta olup kültür varlığı tahribatını tam anlamıyla önleyememektedir. Arkeolojik Sit Alanları’ndaki sorunları

- Define aramak amacıyla yapılan kaçak kazılar,
- Yeni yapılanmalar, alt yapı çalışmaları,
- Tarımsal çalışmalar,
- Doğal tahribatlar

²⁸ Özdoğan 2006, 62.

olarak sıralayabiliriz.

Arkeolojik Sit ilanı ile birlikte, o alandaki yapılaşma ve kullanım belli kurallara bağlanmakta ve o alanda özel hukuka tabi kişilerin (kamu kurum ve kuruluşları dışında kalan özel kişiler) mülkiyet hakkına kısıtlamalar ortaya çıkmaktadır.

Bir alanın Arkeolojik Sit olarak belirlenmesi kararı Koruma Bölge Kurullarınca alınır ve sit alanının sınırları belirlenir. Bu konudaki çalışmalarda yeterli titizliğin gösterilmesi gerekmektedir. Çünkü koruma-kullanma dengesinin birçok yerde henüz kurulamamış olması; kamu yararı kavramını sorgulamaya kadar gidecek bir tartışmayı başlatabilir. Bunun yanında arkeolojik alanlarının sit olarak ilan edilmemesi veya sınırlarının doğru belirlenmemesi de bu kültürel mirasın veya değerlerin tahribine, telafisi imkânsız zararların ortaya çıkmasına yol açabilecektir.

2863 sayılı Kanunun 3. maddesinde yapılan genel sit tanımından hareketle bu hassas dengenin sağlanmasında bazı zorluklar yaşanabilir. Çünkü ülkemizdeki Arkeolojik Sit Alanları'nın büyük bir kısmı tarımsal çalışmaların sürdürüldüğü araziler üzerinde bulunmakta olup birçok aile hayatını devam ettirebilmek için geçimini bu topraklardan sağlamakta, sit alanı içerisinde kalmış ve atadan dededen kalan evinde yaşamını, ya da iş yerindeki ticari çalışmalarını sürdürmektedir. Bu nedenle, bize miras bırakılmış ve bizim de çocuklarımıza miras bırakacak olduğumuz, kişiliğimizin de bir parçası olan arkeolojik alanları korumak ve yaşatmak isterken, halkımızı yıldırıp küstürmemeli ve onlara sağlanacak olan imkânlarla yaşanabilecek haksızlıkların önüne geçilmelidir. Koruma ve kullanma dengesi belki de en çok bu aşamada önem kazanmaktadır.

2863 sayılı Kanunun 9. maddesinde, "*Koruma Yüksek Kurulunun İlke Kararları çerçevesinde Koruma Bölge Kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşâî ve fizikî müdahalede bulunulamaz, bunlar yeniden kullanıma açılmaz veya kullanımları değiştirilemez. Esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler inşâî ve fizikî müdahale sayılır.*" denilmektedir.

Bu maddede bulunan “bunlar yeniden kullanıma açılmaz”, “kullanımları değiştirilemez” ifadeleri, suiistimalleri önlemek adına oluşturulmuştur ancak oldukça sert önlemlerdir. Ne var ki, 2863 sayılı Kanunun 5. maddesinde “*Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlarda varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları Devlet Mali niteliğindedir.*” ifadesi bulunmaktadır. Bu nedenle kesin yapılanma yasağı getirilmiş özel hukuka tabi kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların, mülkiyet hakkının sağlanması ve mağduriyetinin giderilmesi adına kamulaştırılarak mülkiyet hakkı sorununun giderilmesi gerekir.

4.3. Koruma Bilinci

Arkeolojik Sit Alanları'nı korumak için yüzeysel ve caydırıcı önlemlerin çok etkili olmadığı ve bir şekilde ihlal edildiği görülmektedir. Avrupa ülkelerine bakıldığında birçok kentte birçok kültür varlığının orijinaline yakın hallerinde korunduğunu ve orada yaşayan halkların bu kültürel varlıklarla içi içe yaşadığını görmekteyiz. Bunun nedeni ilk bakışta maddi gelişmişlik düzeyi olarak yorumlansa da kökeninde yatan asıl gerçek buralarda yaşayan insanların kültür varlıklarını benimsemeleri ve kendi tarihlerinin, kültürlerinin ve kişiliklerinin bir parçası olarak görmeleridir. Bu nedenle kültür bilincinin çocuk yaşlardan itibaren insana aşılanması gerekir. Bu da aile eğitiminin yanı sıra okulda verilecek eğitimle insana kazandırılabilir. İlkokul çağından itibaren çocuklarımıza, üzerinde yaşamakta oldukları toprakların önemi ve kıymeti benimsetilmeli ve bu bilincin kalıcı olması sağlanmalıdır. Üzerinde yaşadığımız ülkemizin topraklardaki her türlü kültür izini benimseyerek bizden bir parça kabul ederek ve koruyarak gelecek kuşaklara aktarabilir ve yaşatabiliriz. Bu yüzden eğitimcilerimize ve anne- babalarımıza büyük bir görev düşmektedir.

Kültür bilincinin çocuklara verilebilmesini sağlayacak en önemli yer ise müzelerimiz ve ören yerlerimizdir. Ancak birçok müzemiz, çalışan eleman yetersizliği, güvenlik problemi, idarecilerin yeterince hassas olamaması gibi sebeplerden dolayı, kapsamında barındırdığı eserler için depo olmaktan öteye gidememekte ve eserlerin yeterli tanıtımı yapılamamaktadır. Kültürel bilincin artırılması adına, kültür varlıklarımız

müze depolarına kapatılmamalı, müzecilerimiz ise bu eserleri bekleyen koruma görevlisi olmaktan ziyade araştırmacı ve eğitimci bir anlayışla çalışmalarını sürdürebilmelidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulmuş olan müzelerimiz dışında, yurdumuzun birçok ilinde yeni müzeler açılmış ve ülke çapında yaygınlaşması sağlanmıştır. Sayıları gün geçtikçe artan müzelerimiz, artık sadece eserlerin sergilendiği ve depolandığı meknlar olmaktan çıkmış, halkın eğitimi için ulusal ve uluslararası konferansların, seminerlerin düzenlendiği, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği, sergilerin açıldığı, bilimsel yayınların yapıldığı, ülkemizin tanıtımına katkıda bulunan eğitim ve kültür kurumları hline gelmiştir. Son yıllarda dünyanın en büyük mozaik müzesi olan Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi, Kırşehir Kaman Kalehöyük Arkeoloji Müzesi, Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi, Aydın Arkeoloji Müzesi, Tokat Arkeoloji ve Etnografya Müzesi gibi yeni müzeler ağdaş müzecilik anlayışına göre tasarlanmış ve ziyarete aılmıřtır²⁹.

4.4. Koruma Yöntemleri

Arkeolojik Sit Alanları içerisinde kalan taşınmazlarına ilişkin ortaya çıkan mülkiyet hakkı kısıtlanmasının ve kültürel tahribatın en aza indirgenebilmesi için ise 2863 sayılı Kanun'da bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemeleri;

- Kamulaştırma,
- Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP)
- Takas,

olarak sıralandırabiliriz.

4.5. Kamulaştırma

2863 sayılı Kanununun 15. maddesinde Taşınmaz Kültür Varlıkları ve bunların koruma alanları aşağıda belirlenen esaslara göre kamulaştırılır:

a) Kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları ile koruma alanları, Kültür ve Turizm

²⁹ <http://www.kulturturizm.gov.tr> (Erişim tarihi: Eylül 2013)

Bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılır. Bu maksat için Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konur. Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idare birlikleri tescilli taşınmaz kültür varlıklarını koruma bölge kurullarının belirlediği fonksiyonda kullanılmak kaydıyla kamulaştırabilirler.

b) Menşei vakıf olup da çeşitli sebeplerle kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılmaları Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır. Bu maksat için Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine yeteri kadar ödenek konur.

c) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanları imar planında yola, otoparka, yeşil sahaya rastlıyorsa bunların belediyelerce; sair kamu kurum ve kuruluşlarının bakım ve onarım ile görevli oldukları veya kullandıkları bu gibi kültür varlıklarının koruma alanlarının ise bu kurum ve kuruluşlarca kamulaştırılmaları esastır.

d) Kamulaştırmalarda bedel takdirinde taşınmaz kültür varlıklarının eskilik, enderlik ve sanat değeri dikkate alınmaz.

e) Kamulaştırma işlemleri 2863 sayılı Kanun hükümleri ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine göre yapılır.

f) Sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli onaylı Koruma Amaçlı İmar Planında (KAİP) kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, aynı ada içerisindeki bütün parsel maliklerinin başvurusu ve karşılığında önerilen parsellerin tamamının kabulü koşulu ile başka Hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebilir.

Sit alanı ilan edildiği tapu kütüğüne şerh konulan taşınmazları, miras ve ölüme bağlı tasarruflar dışında, sonradan edinenlerin talepleri değerlendirilmez. Ancak, Bakanlık izni ile gerçekleştirilen kazıların yapıldığı alanlarda bulunan parsellerde maliklerin başvurusu ve kabulüne ilişkin koşul parsel yönelik uygulanır ve 1/1000 ölçekli onaylı koruma amaçlı imar planı şartı aranmaz. Bu parsellerin üzerinde bina veya tesis varsa malikin başvurusu üzerine rayiç bedeli, 2942 sayılı Kanunun 11. maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödenir. Bu işlemlere ilişkin usul ve esaslar

Maliye Bakanlığı'nın uygun görüşü alınarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir³⁰.

4.6. Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP)

Bir alanın Koruma Bölge Kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekte imar planı uygulamasını durdurur. Sit alanının etkileşim-geçiş sahası varsa 1/25.000 ölçekli plân kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınır ve yeniden gözden geçirilerek ilgili idarelerce onaylanır³¹.

Koruma Amaçlı İmar Planı yapılıncaya kadar, Koruma Bölge Kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda üç yıl içinde Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlatıp incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere Koruma Bölge Kurulu'na vermek zorundadır. Üç yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plan yapılamadığı takdirde Koruma Bölge Kurulunca gerekçeli olarak bu süre uzatılabilir. Uzatılan süre içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları uygulanır³².

Sit alanlarına ilişkin tüm ölçeklerde yapılmış; Koruma Bölge Kurulları'nın uygun görüşü alınarak yürürlüğe giren planların yargı kararları ile uygulamasının durdurulması veya iptal edilmesi halinde ilgili Koruma Bölge Kurulunca geçiş dönemi yapılanma şartları yeniden belirlenir. Koruma Bölge Kurulu'nda görüşülen ve uygun görülen koruma plânları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir³³.

İlgili idareler, Koruma Amaçlı İmar Planı'nı en geç iki ay içinde görüşür ve varsa değişmesini istediği hususları Koruma Bölge Kurulu'na bildirir. Koruma Bölge Kurulu'nda bu hususlar değerlendirilir ve Kurul tarafından uygun görülen haliyle planlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Planlar, Koruma Bölge Kurulu'nun uygun gördüğü şekliyle ilgili idarelerce altmış gün içinde onaylanmak zorundadır. Bu

³⁰ 2863 sayılı Kanunu, mad.15.

³¹ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

³²2863 sayılı Kanunu, mad.17.

³³ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

süre içinde görüşülmeyen ya da onaylanmayan planlar kesinleşerek yürürlüğe girer. Koruma Amaçlı İmar Planı'nın yürürlüğe girmesiyle geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan ortadan kalkar.

Ören yerlerinde çevre düzenleme projesi yapımı ve değişiklikleri, ilgili Koruma Bölge Kurulu'nun uygun görüşü doğrultusunda Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılır, yaptırılır ve onaylanır.

Koruma Amaçlı İmar Plânları ve Çevre Düzenleme Projeleri'nde yapılacak değişiklikler yukarıdaki usullere tabidir³⁴.

Koruma Amaçlı İmar Planları, müellifi şehir plancısı olmak üzere alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak ilgili meslek gruplarından Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır³⁵.

Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projeleri'nin hazırlanması, gösterimi, uygulanması, denetimi, Koruma Amaçlı İmar Planı değişiklikleri, plan müellifleri ile planlama ekibinin niteliği ve yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle belirlenir.

Koruma Amaçlı İmar Plânları'nın yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü Bütçesine yeteri kadar ödenek konur. İl özel idareleri ise bütçelerinde Koruma Amaçlı İmar Plânlarının yapımı için ödenek ayırırlar.

Koruma Bölge Kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde; bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onaylı imar plânlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre subasman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebilir, ancak bu maddenin (c) bendi uyarınca yapılanma hakkı aktarımını re'sen uygulamaya da ilgili idareler yetkilidir. Subasman seviyesi tamamlanmamış yapıların

³⁴ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

³⁵ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

yapı ruhsatları iptal edilir. Kesin yapılanma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinden yararlanılamaz.

Koruma Amaçlı İmar Plânları ile kesin yapılanma yasağı getirilen sit alanlarında bulunan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetindeki taşınmazlar malikin başvurusu üzerine, belediye ve il özel idaresine ait taşınmazlarla takas edilebilir³⁶.

Yapılanma hakları kısıtlanmış tescilli taşınmaz kültür varlıkları, bunların koruma alanlarında bulunan ya da Koruma Amaçlı İmar Plânları ile yapılanma hakları kısıtlanan taşınmazlara ilişkin, ilgili idarelerce imar planlarında açık aktarım alanı olarak tanımlanmış alanlar oluşturulur³⁷. Mülkiyet veya yapılanma haklarının kısıtlanmış bölümlerinin açık aktarım alanları ile takas edilmesinde, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeler, bunların dışında valilikler yetkilidir. Aktarım işleminde Sermaye Piyasası Kurulu'nca onaylı gayrimenkul değerlendirme şirketlerince yapılacak rayiç değer denkleştirilmesi esas alınır. Ancak aktarıma konu hak tescilli taşınmaz kültür varlığına ilişkin ise yapı değeri dikkate alınmaz.

Aktarıma konu olan taşınmazlar için, kısıtlanmış yapılanma haklarının imar plânlarıyla aktarım alanı olarak ayrılmış yapılanmaya açık diğer alanlarda kullanılmasının sağlanabilmesine yönelik bedel takdirine ilişkin belgeler düzenlemeye, bu belgeleri yapılanma hakları kısıtlanmış alan olarak gösterilen ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlardaki taşınmaz sahiplerinden hak sahibi olanlara vermeye, imar plânında aktarım alanı olarak ayrılmış ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlarda ise ruhsat vermek için belge toplamaya ilgili idareler yetkilidir³⁸. Menkul kıymetlerin basılması, saklanması, el değiştirme işlemlerinin onaylanması ve veri tabanının oluşturulması ve denetlenmesi İller Bankası tarafından yapılır³⁹.

Kesin yapılanma yasağı gelmesi nedeniyle yapılanma hakkının tamamen aktarılması halinde, yapılanma hakkı kısıtlanan taşınmaz, mütemmimi ile birlikte ilgili

³⁶ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

³⁷ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

³⁸ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

³⁹ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

idare mülkiyetine geçer ve parseller ilgili idare adına tescil edilir ve hiçbir koşulda satışa konu edilemez⁴⁰.

Aktarıma konu parselde malikin korunabilir yapılanma hakkı kalması halinde ise yapılanma hakkı kısmen aktarılır. Bu durumda, malikin yapılanma hakkı kısıtlanmış alandaki mülkiyeti devam eder. Ancak, aktarıma konu hak, tescilli taşınmaz kültür varlığı üzerinde ise, malikin bu varlığın korunması ve yaşatılması için gerekli bakım, onarım ve restorasyon çalışmasını, ilgili idare ile imzalanacak protokole uygun olarak menkul kıymetleri teslim almasını müteakip başlatarak tamamlaması zorunludur. Aksi halde, ilgili idare teslim edilen menkul kıymet bedelini faiziyle birlikte malikten tahsile yetkilidir. Bu hususlar ve protokol menkul kıymet tesliminden önce ilgili idarece tapuya her türlü harçtan ve damga vergisinden muaf olarak şerh edilir⁴¹.

Kısıtlanmış hakların bulunduğu belediye sınırları içerisinde, aktarım alanı tespit edilmesinin mümkün olamaması halinde, ilgili idareler ortak program yürütmeye yetkilidir. Bu işlemlere ilişkin usul ve esaslar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir⁴².

Görünen odur ki aslında Devlet olarak Arkeolojik Sit Alanları'nın korunması anlamında ciddi katkı payları ilgili idarelere aktarılmaktadır. Bazı yerel yönetimler bu konuda gerekli hassasiyeti gösterip, ileri görüşlü davranırken bazı yerel yönetimlerin ise konuya kayıtsız kaldığı ve yanı başlarında yok olan kültürel mirasa seyirci olduklarını görmekteyiz. Bu nedenle yerel yönetimler ile ilgili daha zorlayıcı yaptırımların devlet eliyle düzenlenmesi ve bunların denetlenmesi Arkeolojik Sit Alanları'nın korunması ve yaşatılması açısından bir gereklilik durumundadır.

⁴⁰ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

⁴¹ 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

⁴² 2863 sayılı Kanunu, mad.17.

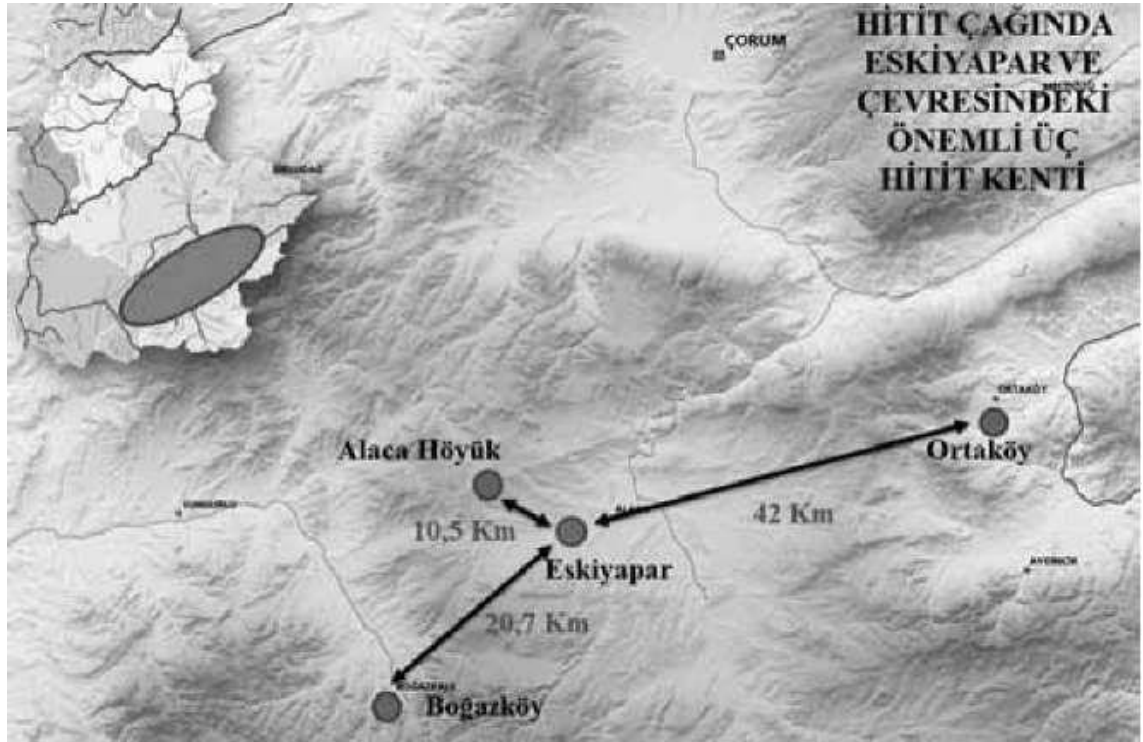
BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖRNEK BİR ÇALIŞMA: ESKİYAPAR HÖYÜĞÜ

ARKEOLOJİK SİT ALANI

5.1.Eskiyapar Höyüğü'nün Coğrafi Konumu

Eskiyapar Höyük, Sungurlu ve Alaca ilçelerini birleştiren yol üzerinde bulunan Hüseyinabad Ovası'nda, Alaca'nın 5 km batısında, kara yolunun güneyinde kalmaktadır. Çevresindeki üç önemli merkeze hâkim bir yerde geçiş noktasındadır (Resim 1). Boğazköy'e 20.7 km, Alaca Höyük'e 10.5 km ve Ortaköy'e 42 km uzaklıktadır⁴³.

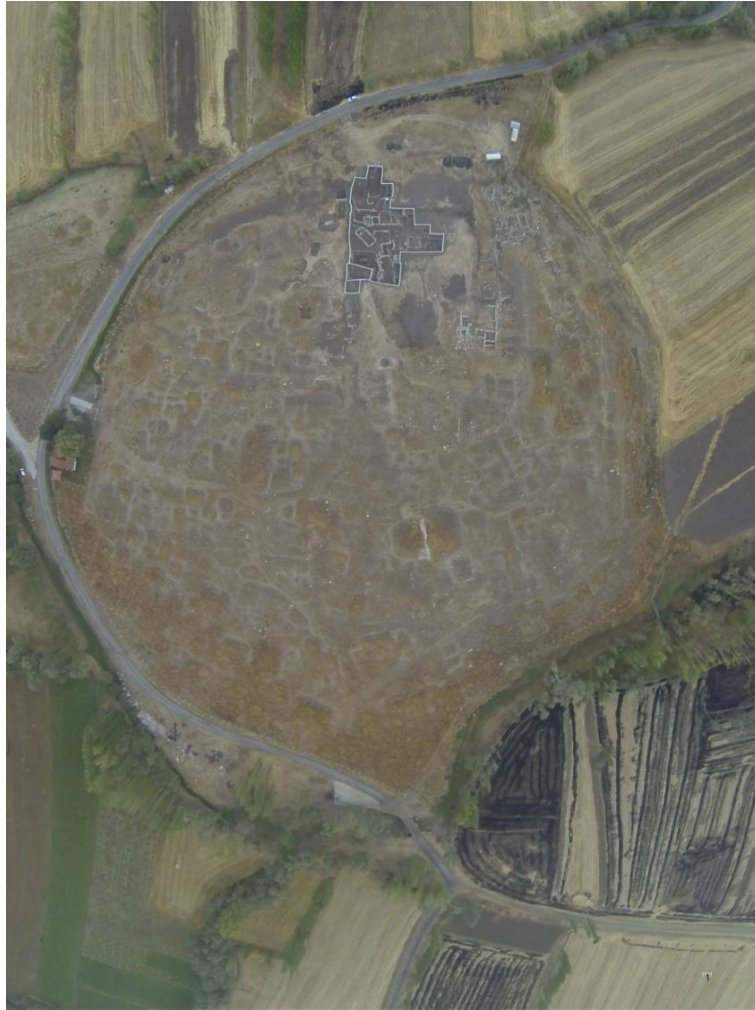

Resim 1-Eskiyaparın çevredeki diğer yerleşimlerle ilişkisi-(Sipahi 2012c, res.2)

⁴³ Sipahi 2012c, 1.

Ortasında bir derenin aktığı bereketli ova, günümüzdeki yerleşimler için yine uygun koşullara sahiptir. Buradaki yol doğuya Alaca İlçesi'nden Tokat'a doğru devam eder; çevresinde tümülüsler yer almaktadır.

Eskiyapar Höyük, görüntüsü (Resim 2) ile bölgedeki büyük ölçekli höyüklerin genel özelliklerini taşımaktadır. Höyüğün en yüksek noktasının kot değeri 960 m olup yoldan yüksekliği ise 12 m'dir. Doğu-batı yönünde 280 m kuzey-güney yönünde ise 320 m ölçülerindedir⁴⁴.

Resim 2-Eskiyapar Höyüğü'ne ait hava fotoğrafı-(Sipahi Özel Arşivi)

⁴⁴ Sipahi 2012c, 2.

Resim 3- Höyüğün Eskiypar Köyü ile ilişkisini gösteren uydu görüntüsü- (Sipahi 2012c, res.3)

Höyük, tarımsal çalışmaların sürdürüldüğü tarlalarla çevrelenmiştir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bölgedeki tarımsal faaliyetler önemlidir. Eskiypar çevresinin düzlük arazide yer alması nedeniyle ulaşım kolaylığı ve toprağın bereketi, köylerin yaşam seviyesini yüksek tutmuştur⁴⁵.

Eskiypar'ın kuzeyindeki yükseltelerin güneybatı kesimindeki Evcı Köyü çevresinde ise küçük boyutlu Geç Roma ve Bizans yerleşimleri yer almaktadır. Eskiypar Höyüğü'nün 9.4 km (293 derece) kuzeybatısında, Alaca Höyük yolu üzerindeki Tahirabad Köyü'nün altındaki höyükte Hitit tabakaları mevcuttur. Burası Eskiypar'dan sonra bölgedeki diğer bir Hitit merkezidir. Eskiypar'dan Alaca İlçesi yönüne karayolu ile gidilirken Eskiypar'a yaklaşık 2 km uzaklıkta, yolun sol tarafında MÖ I. bin ve Ortaçağ'a tarihlenebilecek küçük boyutlu yerleşimler devam etmektedir⁴⁶.

5.2. Eskiypar Höyüğü'nde Yapılan İlk Arkeolojik Çalışmalar

Höyük konumu itibariyle uzunca bir süreden beri bilinmektedir. 19. yy'ın ilk yarısında Eskiypar'dan söz edenlerden biri W.J. Hamilton'dur. O yıllarda Alaca

⁴⁵ Sipahi 2012c, 2.

⁴⁶ Sipahi 2010, 83.

üzerinden Eskiypar yönüne hareket eden Hamilton, höyüğü görmüş ve önemine değinmiştir. H.H. Von Der Osten, Eskiypar'dan söz eder ve onu "Altiyapan" olarak tanımlar. J.G.C. Anderson, 1903 yılındaki çalışmasında Eskiypar'ı konu almıştır: Eskiypar'ın batısındaki Kıcılı Köyü'nü geçip Alaca'ya doğru yola devam ederken Eskiypar'a uğradığını 1903'de yazmıştır. Köyden önce iki mil taşının daha önce alındığını anlatır; Eskiypar'ı antik Karissa olarak lokalize etmek ister. J. Garstang 1926' daki yayınında bu çevreden söz etmiştir⁴⁷ (Resim 4).

Resim 4-Anderson'un 1903 tarihli haritasında Eskiypar - (Sipahi 2010, res.15)

Höyük üzerindeki ilk fiziki uygulama 1945 yılında Alaca Höyük kazısı ekip üyesi E. Akurgal tarafından yapılmıştır⁴⁸. Akurgal, Eskiypar'da bir sondaj gerçekleştirmiş, bu vesile ile Eskiypar'ın, Pazarlı ve Alaca Höyük'te temsil edilen kültürlerle sahip olduğunu vurgulamıştır⁴⁹. Aynı yıl Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü R. Temizer başkanlığındaki Kalınkaya kazı heyeti Eskiypar'da incelemelerde bulunmuştur. İncelemeler sırasında MÖ III. binyıla ait bir kale duvarı kalıntısı ile Roma ve Bizans dönemlerine ait yazılı taş eserler görülmüştür⁵⁰. 1968 yılında ise Eskiypar'dan boğa kabartmalı bir vazo Eskiypar sakinleri tarafından

⁴⁷ Sipahi 2010, 80.

⁴⁸ Sipahi 2012c, 2.

⁴⁹ Sipahi 2010, 81.

⁵⁰ Sipahi 2010, 81.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne teslim edilmiştir (Resim 9). Ayrıca bu yıllarda Eskişehir'den çok sayıda tam kaplar ve diğer eserler ortaya çıkmaya başlamış, höyük odak noktası olmuştur.

1999 yılında T. Özgüç, Eskişehir'de yapılan çalışma ve buluntular ışığında Hitit Dönemi için iyi korunmuş beş mimari tabakanın varlığını bildirmiştir⁵¹. Bunlardan V. Tabaka iki alt safhası ile Hitit İmparatorluğu'na; VI. Tabaka üç alt mimari tabakası ile Eski Hitit Dönemi'ne aittir⁵². Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin kazıları, höyük üzerindeki günümüz yaşam alanlarının varlığı nedeniyle kısıtlı boş alanlarda yürütülmüş, kamulaştırılan evlerin boşluklarında ancak genişlemeler yapılabilmıştır⁵³ (Resim 6).

Resim 5 - Köyün taşınmadan önceki halini gösteren fotoğraf Eskişehir-(Sipahi 2010, res.2)

T. Özgüç'ün höyük kazılarında ele geçen buluntulara göre belirlediği Eski Hitit, Orta Hitit ve Hitit İmparatorluk evrelerinde büyük bir şehir olarak varlığını sürdüren Eskişehir'in, tamamının üzerindeki köy evleri nedeniyle kazılamadığından söz

⁵¹ Sipahi 2010, 82.

⁵² Sipahi 2010, 82.

⁵³ Sipahi 2010, 82.

etmiştir⁵⁴. Çorum Müzesi de 1989-1991 ve 1992 yıllarında Eskişehir'de bir arkeolojik kazı gerçekleştirmiştir. Kazılarda, Boğazköy ve Alacahöyük'teki Hitit İmparatorluk Çağı'nın Eskişehir'deki paralellliğini tespit etmek, burada tablet olup olmadığını öğrenmek ve Alacahöyük'ün zengin Erken Tunç Çağı'nın durumunu öğrenmek amaçlanmıştır⁵⁵.

Çorum Müzesi'nin kazıları için höyüğün kuzey yamacı seçilmiş ve 10x10 m'lik bir yerde kazıya başlanmıştır. A açması olarak nitelenen bu alanın tercih edilme sebeplerinin höyüğün burada dik bir yamaç oluşturması ve erozyon nedeniyle mimari ve küçük eserlerin ortaya çıkması gösterilmiştir. Kazılar sırasında Frig kültür katı ve Hitit kültür katı tabakalarında çalışılmıştır. Çorum Müzesi'nin kazılarında kolcuklu bronz Hitit baltası ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca iğne ve kanatlı ok ucu gibi eserlerin yanı sıra fritten yapılmış Mısır kökenli bir Horus gözü tasviri bulunmuştur (benzeri Alişar'da mevcuttur). Bu eser, Eskişehir'in Yakınoğu içi kültürel ilişkilerindeki bir başka önemini vurgulamaktadır⁵⁶. Çorum Müzesi'nin gerçekleştirdiği son kazı Eskişehir'in önemini korumasına destek olmuştur⁵⁷.

Eskişehir'in Alaca Höyük'ten sonra Hitit başkentine yakın bir ikinci büyük merkez olması ve burada sürdürülen kazılarda önemli eserlerin bulunması her zaman dikkat çekmiştir. Ayrıca güçlü bir Erken Tunç Çağı kültür katının üzerinde, çok tabakalı bir Hitit kültür katının varlığı, bölgenin kronolojisi ve stratigrafisi için değerlidir. Bu nedenlerle Çorum ve Çankırı il sınırları içinde yürütölen yüzey araştırmalarının yönü 2008 yılından itibaren Eskişehir çevresinde yoğunlaştırılmıştır⁵⁸.

Eskişehir çevresinde 2007-2008 yıllarında sürdürölen yüzey araştırmalarında, bölgenin coğrafi konumuna bağlı olarak MÖ III., II. ve I. bine tarihlenen yerleşmelerin arttığı belirlenmiştir⁵⁹. Her üç dönemde de Eskişehir, merkezi bir konumda bulunma

⁵⁴ Sipahi 2012c, 3.

⁵⁵ Sipahi 2012c, 3.

⁵⁶ Sipahi 2012c, 3.

⁵⁷ Sipahi 2012c, 3.

⁵⁸ Sipahi 2010, 83.

⁵⁹ Sipahi 2010, 83.

özelliğini taşımaktadır. Eskiyaşar'ın yer aldığı ovanın hemen güneyinde yer alan yükseltilerin ardındaki Yatankavak Köyü çevresindeki vadilerde, MÖ 3. ve 2. binyıl yerleşimleri bir hat üzerinde yer almakta ve bu küçük vadiler Hüseyinabad Ovası'na bağlanmaktadır. Güneydeki söz konusu yükseltilerin devamında yaklaşık güneydoğuda Eskiyaşar'ın 255 derece güneybatısında 8,3 km uzaklıktaki Kùlah Köyü ve çevresinde güçlü bir Frig yerleşimi tespit edilmiştir⁶⁰.

M. Mellink, 1968'de R. Temizer'in Eskiyaşar'da kazılara başlayacağını bildirmektedir⁶¹. Mellink, 1969 yılından itibaren Eskiyaşar kazılarını *American Journal of Archaeology* dergisinde "Archaeology in Asia Minor" başlığı içinde vermiştir, kazıların ikinci yılında 1969'da 100x75 m'lik bir alandaki Roma, Galat ve Frig kalıntılarının temizlenerek, 1970'deki derin kazılar için ortam oluşturulduğunu yazmıştır⁶².

5.3. Günümüzde Yürütölen Kazı Çalışmaları

Gerekli girişimlerden sonra Eskiyaşar kazılarına Bakanlar Kurulu'nun 30.06.2010 gün ve 2010/683 sayılı kararı ile 2010 yılı Ağustos ayında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Tunç SİPAHİ başkanlığında yeniden başlanmıştır⁶³.

Eskiyaşar'ın söz konusu bölgedeki coğrafi ve arkeolojik konumu, geçmiş dönemlerdeki buluntularının önemi, bölgedeki stratigrafik ve kronolojik arayışlar 2010 yılı kazılarının başlama nedenlerindedir.

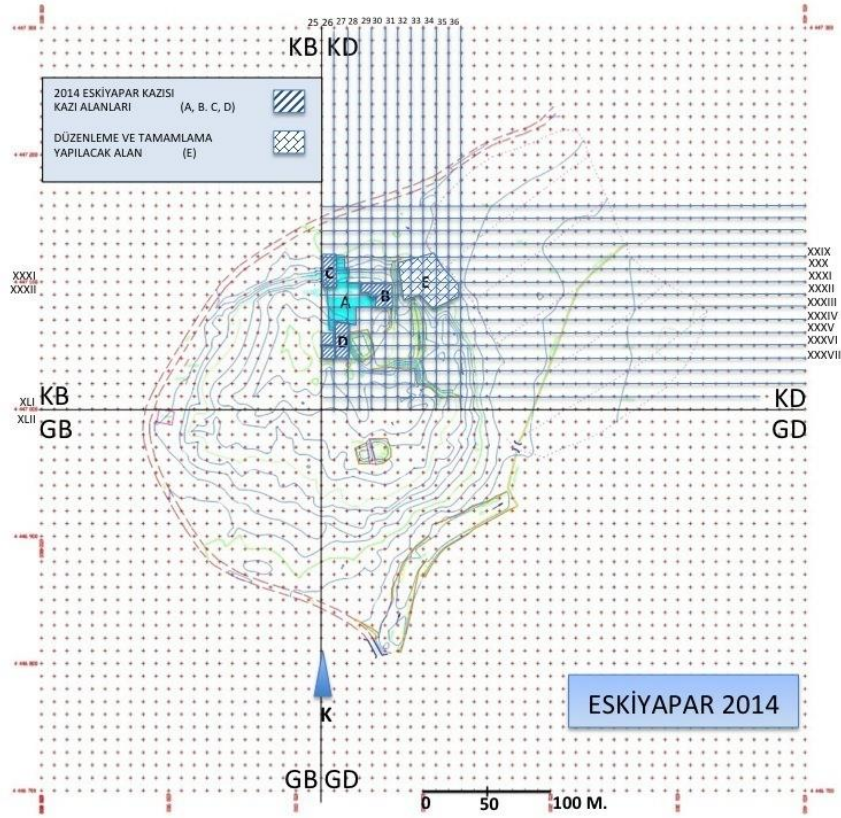
2010 kazısında öncelikle arazinin kapsamlı bir etüdü gerçekleştirilmiş, önceki kazılara ait çok sayıda plan ele alınarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Eski plan kare sisteminin de yardımıyla eskisinden bağımsız yeni bir plan kare sistemi oluşturularak höyükteki kazı yapılacak alanlar belirlenmiş, devam edecek kazılar için tek ve kalıcı bir plan kare sisteminin oluşturulması amaçlanmıştır (Resim 6).

⁶⁰ Sipahi 2010, 83.

⁶¹ Sipahi 2010, 81.

⁶² Sipahi 2010, 81.

⁶³ Sipahi 2012c, 1.

Resim 6- Eskiypar Höyüğü'nde oluşturulan plan kare sistemi-(Sipahi Özel Arşivi)

Eskiypar yeni dönem kazılarının başlamasından önce; höyüğün çöp çukurları ile kaplı olduğu, yüzeyi kaplayan molozlar yüzünden kazının zor olduğu gibi yorumlarla karşılaşmıştır. Gerçekten de halen höyüğün yüzeyi köy evlerinin molozları ile kaplıdır. Hellenistik ve Frig dönemlerinde çöp çukurları alt tabakalara kadar inebilmektedir (bazı noktalarda). Ancak höyüğün kapladığı alanın 70 dönüm olduğu düşünülürse ulaşılabilecek hedeflerin çok olduğu ve sağlam stratigrafi verebilecek kesimlerin az olmayacağı anlaşılabilir⁶⁴.

⁶⁴ Sipahi 2012c, 4.

Resim 7- Kazılar sonucu ortaya çıkan stratigrafi (2012)-(Sipahi Özel Arşivi)

Höyüğün kuzey kesiminde Hitit kültür katının, kuzey kesimlere doğru yükseldiği ve kazıların gerçekleştirildiği alanda düşük kottaki tarla yüzeyine doğru kesintisiz bir tabakalaşma olduğu ve tarla yüzeyinin altında da yaygın bir Erken Tunç Çağı kültür katına (Resim 7) (daha önce Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından kazılan doğu etekdeki tabakanın devamı olarak) ulaşılabileceği belirlenmiştir⁶⁵

⁶⁵ Sipahi 2012c, 7.

Resim 8- Höyüğün kuzeydoğu ve kuzeybatı kesimlerinden görünüm-(Sipahi Özel Arşivi)

Bölgede MÖ 3. binden MÖ 2. binyıla geçiş kesintisizdir ve önemlidir. Ayrıca Hitit'in kültürel kökenleriyle, bu kültürün Orta Anadolu kökenli gelişim süreci, belirgin olarak izlenebilmektedir. Bu görüşler ve arayışlar doğrultusunda devam eden yeni dönem Eskiypar Kazıları'nda bulunacak filolojik ve arkeolojik veriler, MÖ 3. ve MÖ 2. bin Orta Anadolu kültürlerine ve geçiş süreçlerine katkı sağlayamaya devam edecektir.⁶⁶

5.4. Eskiypar Kazılarında Ortaya Çıkan Sonuçlar

Hitit'in iç çekirdek bölgesi olarak tanımlanan Boğazköy ve Alaca Höyük çevresinde bir üçüncü merkez olan Eskiypar'da gerçekleştirilen kısmi arkeolojik kazılar değerli sonuçlar sağlar. Özellikle bu bölgedeki Erken Tunç Çağı'nın kültürel zenginliğine Alaca Höyük kral mezarları buluntularından sonra önemli bir katkıda bulunur.

Eskiypar'da bulunan Erken Tunç Çağı'na ait iki grup hazine döneminin kültürel zenginliğini yansıtır. Eski Hitit Çağı'na ait ortaya çıkarılan zengin kült eşyası

⁶⁶ Sipahi 2012c, 3.

ile özgün Eski Hitit ve Orta Hitit dönemlerine ait buluntular MÖ 3. binden süregelen kültürel devamlılığın önemli göstergesi olmuştur⁶⁷.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından gerçekleştirilen ve 15 yıl süren ilk dönem kazılarında önemli eserler bulunmuştur. Bunların içinde altın ve gümüş eserlerin yer aldığı A ve B olarak nitelenen iki ayrı Erken Tunç Çağ Hazinesi ayrı bir yere sahiptir. Özgüç ve Temizer tarafından hazineler Erken Tunç Çağ'ının en son safhasına tarihlenmektedir. Bu hazine Eskişehir'in Hatti Çağ'ındaki önemini ve Ege'den Mezopotamya'ya uzanan kültürel ilişkilerini ortaya koyduğu düşünülmektedir⁶⁸.

Son dönem kazıları sırasında Eski Hitit tabakaları da ortaya çıkarılmıştır. Eski Hitit yapı katına ait kabartmalı vazo parçaları, dönemin diğer eserleri ile birlikte bulunmuşlardır. Kazılar sırasında höyüğün stratigrafisi büyük ölçüde belirlenmiş Bizans, Roma, Hellenistik yapılarının altında güçlü bir Demir Çağ tabakasının tüm höyüğü kapladığı tespit edilmiş, onun altında Hitit kültür katının İmparatorluk, Orta ve Eski dönemlerinin alt safhaları ile temsil edildiği belirlenmiştir (Resim10). Daha altta ise Erken Tunç Çağ kültür katının çok tabaka ile yer aldığı kazı sonuçlarından anlaşılmaktadır. Erken Tunç Çağ'ının orta ve geç safhalarında çalışılmıştır. Ancak 1962'de W. Orthmann, yaptığı genel bir değerlendirme içinde höyükte bulunan bir meyvelik ayağına dayanarak, Eskişehir'de Kalkolitik kültür katının da olabileceğini vurgulamıştır. Devam eden kazılarda ana toprağa kadar inilerek bu konuya açıklık getirilmesi planlanmıştır⁶⁹.

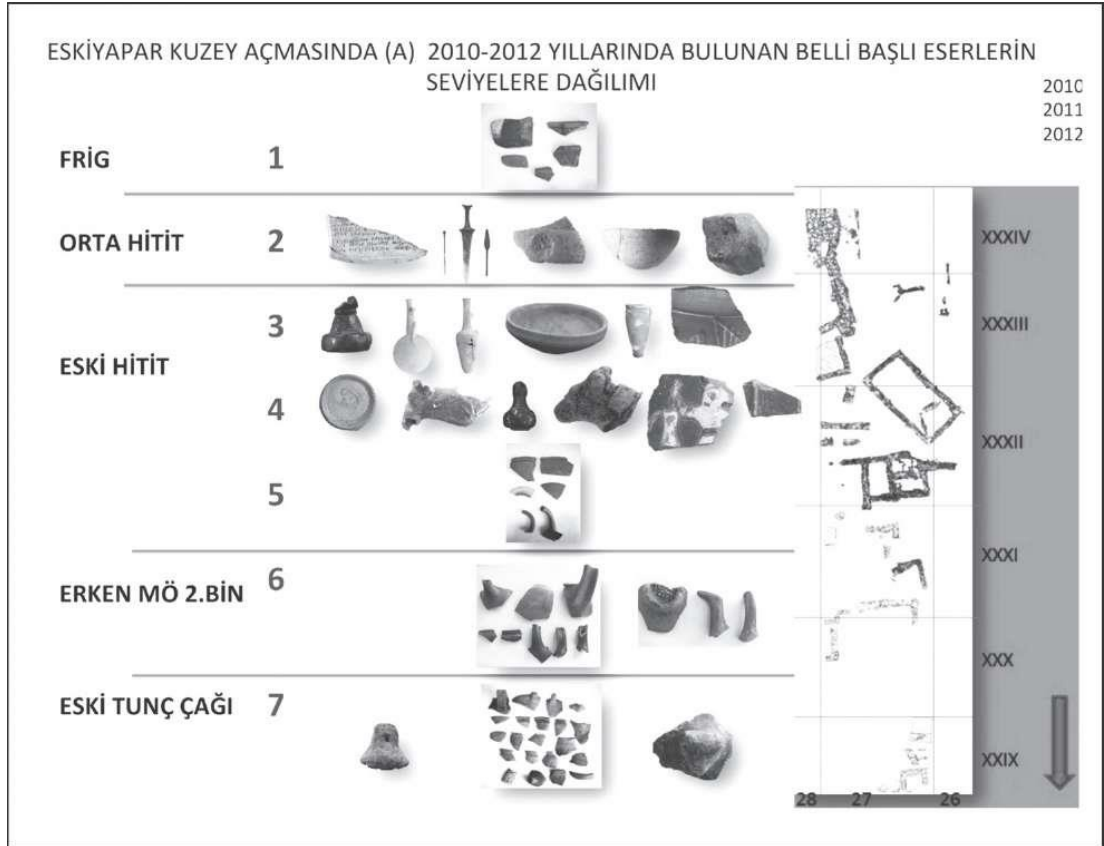
⁶⁷ Sipahi 2012c, 5.

⁶⁸ Sipahi 2012c, 2.

⁶⁹ Sipahi 2012c, 3.

Resim 9-Eskiyapar'da ortaya çıkarılan boğa kabartmalı vazo-(Sipahi 2012b, res.6)

Resim 10- Son dönem kazılarında ortaya çıkan eserlerin devirlere göre dağılımı- (Sipahi Özel Arşivi)

1968'den itibaren sürdürülen arkeolojik kazılarda Eskiyaar'da Hitit Çağı için şu hususlar önem kazanmıştır:

1. Eskiyaar, Hitit Çağı'nda olduğu kadar Eski Tunç Çağı'nda da önemli bir kültür merkezidir; bu çağa ait bir kültür yapısı ortaya çıkarılmaktadır⁷⁰.

2. Boğazköy'den kuzeye doğru giden eski yollar üzerinde ilk büyük Hitit kenti Eskiyaar'dır. Diğer kent Alaca Höyük olup her iki kent Arinna ve Tahirpa lokalizasyonları için önem kazanmıştır. Eskiyaar ve çevresi için Tahirpa önerisi güçlenmiştir⁷¹.

3. Eskiyaar'da bulunan kültür vazolarında Fırtına Tanrısı, Geyikli Koruyucu Tanrı ve Ana Tanrıça kültürü ön plana çıkmıştır. Bunlarla birlikte ele geçen diğer kültür buluntularına göre kentte Hitit Çağı'nda büyük bir dini yapının varlığı belirlenmiştir. Bu yapının yerel bir Tanrıça ile ilişkili olduğu eserlerden anlaşılmaktadır. Kültür fincanı içindeki tanrıça, 8 mini güneş diski ile süslü diskus başlığıyla Arinna'nın Ana Güneş Tanrıçası'nı temsil etmiş olmalıdır (Resim 12). Tahirpa kentinde gerçekleştirilen bir festivalde Arinna'nın sekiz Güneş Tanrıçası'na sunum yapıldığı bilinmektedir⁷².

4. Eskiyaar'ın güçlü Hatti kültürü Hitit Çağı'nda kesintisiz devam etmiş; Hatti'den gelen kültürel özellikler M.Ö. II. bin yılın ilk çeyreğindeki ticaret dönemine çağdaş tabakalarda zenginleşerek doğrudan Hitit sanatına kazandırılmıştır. Eskiyaar, Orta Anadolu'da Hatti kültürünün Hitit sanatına kesintisiz geçişini gösteren önemli bir merkezdir⁷³.

2012 yılı kazısı sonunda bulunan belli başlı eserlerin, belirlenen tabakalara göre kronolojik dağılımı gerçekleştirilebilmiştir. Bunların arasında çoğunluğu teşkil eden Hitit eserleri, çevredeki merkezlerin Hitit tabakalarına kronolojik açıdan tamamlayıcı destek sağlamaya başlamıştır. 2013 yılında kuzeydoğu sektöründe ve höyüğün merkezinde devam edilecek kazılarda Alaca Höyük'ten sonra bölgedeki ikinci büyük Hitit kentinde daha önemli sonuçlara ulaşılabileceği anlaşılmaktadır⁷⁴.

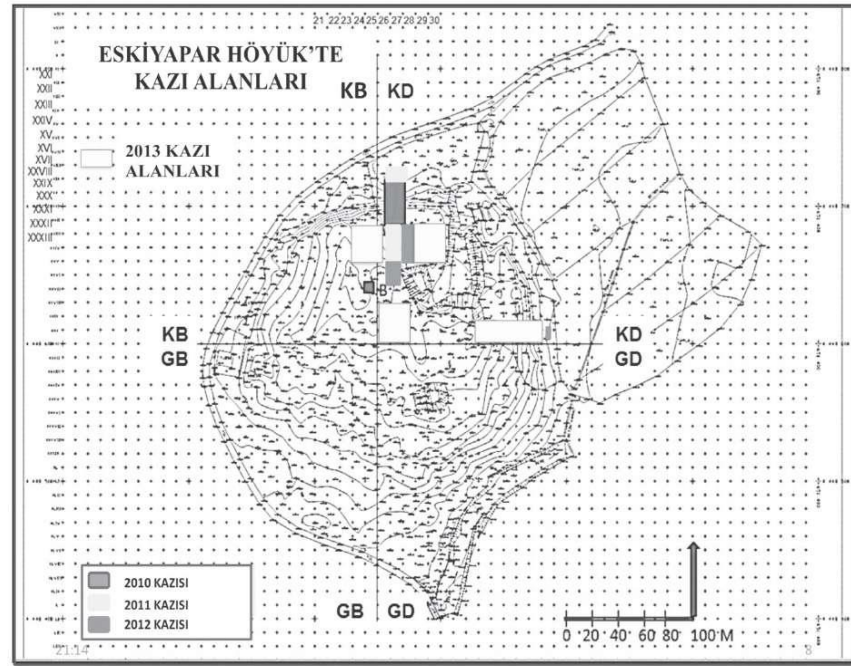
⁷⁰ Sipahi 2012b,11.

⁷¹ Sipahi 2012b,11.

⁷² Sipahi 2012b,11.

⁷³ Sipahi 2012b,12.

⁷⁴ Sipahi 2012b,12.

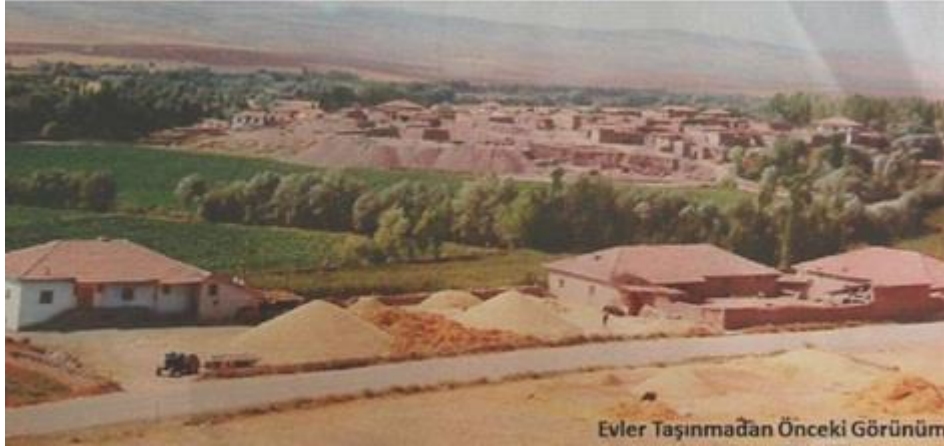
Resim 11- Eskiypar Topografik Plan 2010, 2011 ve 2012 kazı alanları-(Sipahi 2012c, res.4)

Resim 12 - Kült Fincanı içindeki Tanrıça-(Sipahi 2012b, res.7)

5.5. Eski Köyün Taşınması Çalışmaları

Höyüğün üstünün köy evleri ile kaplı olması köylülerin her zaman arkeolojik eserlerle karşılaşmasına neden olabiliyordu. Höyük üzerinde inşaat uygulaması sırasında açılan temeller, yol, bahçe gibi düzenlemeler hem üst tabakaları tahrip ediyor hem de eserlerin ortaya çıkmasına neden oluyordu. Bunun üzerine Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından isabetli bir kararla 1968 yılında Eskişehir'de ilk arkeolojik kazılar başlatılmıştır. 1983-1984 yıllarında daha önce Alaca Höyük'te olduğu gibi höyükteki köy evleri kaldırılarak (Resim 13) höyük yüzeyi boşaltılmış, evler bugünkü yerlerine taşınmıştır⁷⁵.

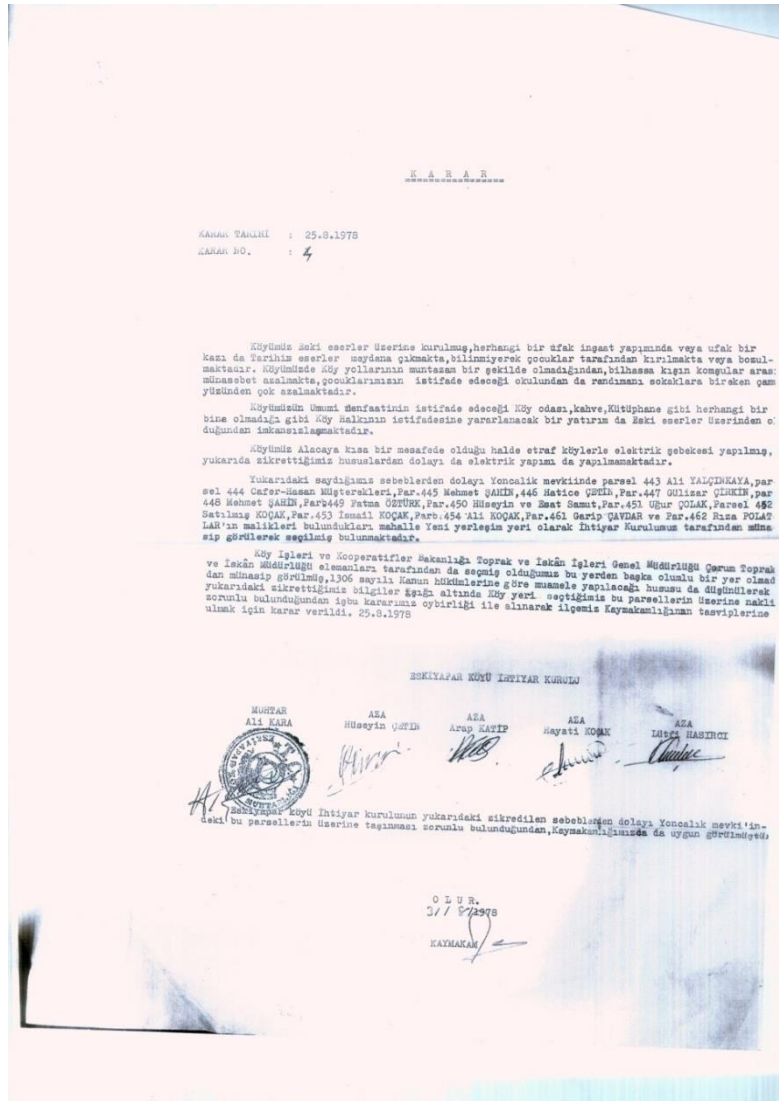

Resim 13- Köyün Eski ve Yeni Halini Gösterir Fotoğraflar-(Sipahi Özel Arşivi)

⁷⁵ Sipahi 2012c, 2.

Köyün taşınması çalışmaları başlatılmadan önce Eskişehir Köy İhtiyar Heyeti'nin almış olduğu 25.08.1978 tarih ve 4 numaralı kararda, Eskişehir Köyü'nde yaşayan köy halkının yaşadığı zorluklar dile getirilerek köyün, uygun bulunan yoncalık mevkiine taşınması için karar alınmış ve Kaymakamlığa sunulmuş olup aynı karara 31.08.1978 tarihinde Kaymakamlıkça olur verilmiştir (Resim 14).

Ayrıca köyde yaşayan halk köyün taşınması yönünde isteklerini imza toplayarak ihtiyar heyeti kararı ekinde sunmuşlardır (Resim 15).

Resim 14-Eskişehir Köyü İhtiyar Heyeti'nin 25.08.1978 tarih ve 4 numaralı kararı-(Sipahi Özel Arşivi)

*Kulhan Bakanligi
Ahmet V. Karabul*

ESKİYAPAR KÖYÜNÜN YONCALIK MEVKİİNE KALDIRILMASINI İSTEYENLERİN LİSTESİ

1. Mehmet Çağatay	47. Müslim Maden	<i>hayriye çolak</i>
2. Haydar Çağatay	48. Ahmet Maden	
3. Hüseyin Çetin	49. Yusuf Zobe	<i>Musa Altıoğ güçede kara</i>
4. Hüseyin Güler	50. Hüseyin Zobe	
5. Metin Çetin	51. Hasan Öztürk	
6. Şakir Çetin	52. Mehmet Yalçinkaya	
7. Mehmet Çetin	53. Mehmet Topuz	
8. Kazım Öztürk	54. Etem Yalçinkaya	
9. Rıza Koçak	55. Arap Yalçinkaya	
10. Ali Koçak	56. Salı Kahraman	
11. Ali Kara	57. Fikri Aksakal	
12. Aliduran Güller	58. Hasan Aksakal	
13. Mehmet Demirtaş	59. İsmail Çolak	
14. Kazım Koçak	60. Güllü Yalçinkaya	
15. Satılmış Doğan	61. İbrahim Yalçinkaya	
16. Mustafa Doğan	62. Yusuf Çağatay	
17. Alirıza Özbek	63. Yusuf Çavdar	
18. Kâmil Alptekin	64. Süleyman Coğurcu	
19. Ahmet Erbektaş	65. Ali Coğurcu	
20. Müslim Avdoğan	66. Arap Bolak	
21. Mustafa Koroglu	67. Garip Yavuz	
22. Hürşit Köroğlu	68. Mustafa Çavdar	
23. Duran Ergeldi	69. Mustafa Bolat	
24. H. Hüseyin Ergeldi	70. Abidin Kara	
25. Cemal Aksakal	71. Halil Cerit	
26. Ali Yastur	72. Kacır Alptekin	
27. Mehmet Yastur	73. Necip Demirtaş	
28. Mehmet Kayten	74. Salih Koçak	
29. Kâmil Kara	75. Gani Alfoz	
30. Ali Çetin	76. Garip Demirtaş	
31. Mustafa Yastur	77. Ali Demirtaş	
32. Halil Yastur	78. Yusuf Demirtaş	
33. Hüseyin Aydın	79. Hüseyin Katip	
34. Lütfi Yalçinkaya	80. Süleyman Demirtaş	
35. Halil Demirtaş	81. Hasan Hasreci	
36. Rıza Taşdemir	82. Mustafa Hasım	
37. Halil Taşdemir	83. İbrahim Demirtaş	
38. Veli Çolak	84. Hüseyin Özbek	
39. İbrahim Çolak	85. Mehmet Özdemir	
40. Ali Karadağlı	86. Mesimi Kara	
41. Aşır Kaya	87. Ali Kara	
42. H. Hüseyin Çirkin	88. Abidin Kara	
43. Arif Maden	89. Hüseyin Kara	
44. Garip Ergeldi	90. Aşır Kara	
45. Gürçü aydoğan		
46. Mustafa Yastur		
		<i>Melek özbek velisi: gürcü</i>

Resim 15- Eskiypar Köyü'nde yaşayan ve köyün Yoncalık Mevkii'ne taşınmasını isteyen kişilerin imzalarının bulunduğu liste-(Sipahi Özel Arşivi)

Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü Arazi İşleri Dairesi Başkanlığı'nın, Çorum Valiliği'ne hitaben yazmış olduğu 1979 tarih ve 832 sayılı yazıda "1306 sayılı yasanın ek: 2.maddesi gereğince yeri değiştirilecek olan Alaca ilçesine bağlı Eskiypar köyü Muhtarlığınca düzenlenen listede nakil isteminde bulunan 116 ailenin gereksinimini karşılamak üzere 117 dönüm 553 m² yüzölçümlü arazinin 1 259 740 TL. bedelle kamulaştırılması uygun görülür. Daha önce gönderilen 857 010 TL.lık plasmaya ilâveten A02 730 TL.lık ödenek gönderildiği belirtilir. Söze konu yerin tapuda 1306 sayılı Kanun amaçlarında ve anılan köy yeni yerleşim yeri gereksiniminde kullanılma kaydı konulması suretiyle kamulaştırılarak alınacak tapu senedinden 4'er örneğinin gereği için ilgili birime gönderilmesi istenmiştir (Resim 16)⁷⁶.

Kazılar devam ederken, öncelikle höyüğün doğu ve kuzeydoğusundaki evler kısmen kamulaştırılmış, Eskiypar kazı ve araştırma evi inşa edilmeye başlamıştır (Resim 16).

Höyük üzerinde yer alan 5 pafta, 1662 parsel, 11 pafta, 1705, 1676, 2069, 2090 parseller, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nce Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis edilmiştir (Resim18-19). Ankara Üniversitesi Dil, Tarih Ve Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. İbrahim Tunç SİPAHİ başkanlığında günümüzde kazılar devam etmektedir.

⁷⁶ Tunç Sipahi Özel Arşivi

Dikkate alınacaklar

38

T.C.
KÖY İŞLERİ VE KOOPERATİFLER BAKANLIĞI
TOPRAK VE İSKAN İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ARAZİ İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

SAYI : 832

ANKARA

KONU : Eskiypar köyü yeni yerleşim yeri.

00002

/ / 197

ÇORUM VALİLİĞİNE

04720

Toprak ve İskân Müdürlüğü

İLGİ: a) 13.10.1978 gün ve 60-863/4-1155,
b) 24.1.1979 gün ve (30)-832/5-283 sayılı yazılarınız.

1306 Sayılı yasanın ek: 2.maddesi gereğince yeri değiştirilecek olan Alaca ilçesine bağlı Eskiypar köyü Muhtarlığınca düzenlenen listede nakil isteminde bulunan 116 ailenin gereksimini karşılamak üzere 117 dönüm 553 M2 yüzölçümlü arazinin 1 259 740 TL. bedelle kamulaştırılması uygun görülmüştür.

Daha önce gönderilen 857 010 TL.lık plasmaya ilâveten 402 730 TL.lık ödenek gönderilmektedir.

Söze konu yerin tapuda 1306 sayılı yasa amaçlarında ve anılan köy yeni yerleşim yeri gereksiminde kullanılma kaydı konulması suretiyle kamulaştırılarak alınacak tapu senedinden 4.er örneğin gereği için Merkeze gönderilmesinin sağlanmasını rica ederim.

SK.

2815

Toprak ve İskân Müdürlüğü
26.2.1979
2815

KÖY İŞLERİ VE KOOPERATİFLER

BAKANI Y.

Celil AYGÜL

GENEL İL DÖR YARDIMCISI

DAĞITIM:
Çorum Va.

7389-7066

33

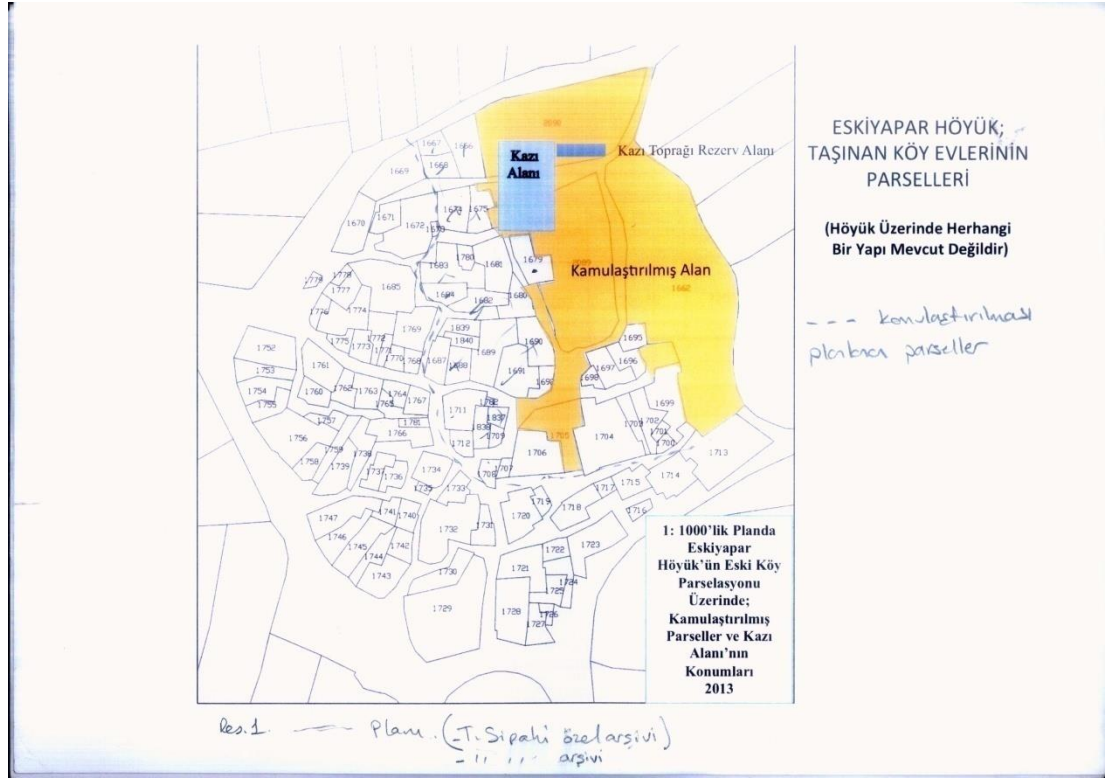
E. 13.2.

K.K

(30) Komisyon
27.2.1979
Y. Aygül
Genel İl Dör Yardımcısı

Toprak ve İskân Müdürlüğü	
Evrakın	
Tarihi	27-2-1979
No.su	5-283
Dosya no	83-832

Resim 16 - Kamulaştırmaya ilişkin yazı-(Sipahi Özel Arşivi)

Resim 17 - Eskişehir Höyüğü üzerinde bulunan kamulaştırılmış alanlar-(Sipahi Özel Arşivi)

Doç. Dr. Tunç SİPAHİ ile yapmış olduğum görüşmelerde kazı alanını daha da genişletmek istediklerini ve yeni bazı parsellerin daha kamulaştırılması için çalışmalara başladıklarını bunun için Kültür ve Turizm Bakanlığı'na başvuruda bulduklarını belirtmiştir (Resim 17).

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Millî Emlak Genel Müdürlüğü

TAHSİSLİ TAŞINMAZLARIN KURUMLARA GÖRE RAPORU

07/10/2013

Tahsis Edilen Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel

Sıra No	TAŞINMAZ BİLGİLERİ							TAHSİS BİLGİLERİ				
	İli İlçesi Mahalle/Köy	Taşınmaz No Dosya No	Kadastro	Pafta Cilt	Ada Sahife	Parsel Sıra	Toplam Yüzölçümü(m ²)	Hazine Payı(m ²)	Tahsis Edilen Yüzölçüm(m ²)	Tahsis Süresi (Yıl)	Tahsis Amacı	Tahsis Yazısı Tarih ve No.su
1	Çorum Alaca Eskiyaşar Köyü	19020102000	VAR	5		1662	7200.00	7200.00	7200.00		Arkeolojik Sit Alanı olarak kullanılmak üzere	

Tahsis Edilen Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel

Sıra No	TAŞINMAZ BİLGİLERİ							TAHSİS BİLGİLERİ				
	İli İlçesi Mahalle/Köy	Taşınmaz No Dosya No	Kadastro	Pafta Cilt	Ada Sahife	Parsel Sıra	Toplam Yüzölçümü(m ²)	Hazine Payı(m ²)	Tahsis Edilen Yüzölçüm(m ²)	Tahsis Süresi (Yıl)	Tahsis Amacı	Tahsis Yazısı Tarih ve No.su
2	Çorum Alaca Eskiyaşar Köyü	19020102009	VAR	11		1705	732.00	732.00	732.00		Arkeolojik sit alanı olarak kullanılmak üzere	

1 / 3

Resim 188 - Tahsis edilen taşınmazların listesi-1 (Ankara Kurul Arşivi)

Tahsis Edilen Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel

Sıra No	TAŞINMAZ BİLGİLERİ							TAHSİS BİLGİLERİ				
	İli İlçesi Mahalle/Köy	Taşınmaz No Dosya No	Kadastro	Pafta Cilt	Ada Sahife	Parsel Sıra	Toplam Yüzölçümü(m ²)	Hazine Payı(m ²)	Tahsis Edilen Yüzölçüm(m ²)	Tahsis Süresi (Yıl)	Tahsis Amacı	Tahsis Yazısı Tarih ve No.su
3	Çorum Alaca Eskiyaşar Köyü	19020102004	VAR	11		1676	417.00	417.00	417.00		Arkeolojik sit alanı olarak kullanılmak üzere	

Tahsis Edilen Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel

Sıra No	TAŞINMAZ BİLGİLERİ							TAHSİS BİLGİLERİ				
	İli İlçesi Mahalle/Köy	Taşınmaz No Dosya No	Kadastro	Pafta Cilt	Ada Sahife	Parsel Sıra	Toplam Yüzölçümü(m ²)	Hazine Payı(m ²)	Tahsis Edilen Yüzölçüm(m ²)	Tahsis Süresi (Yıl)	Tahsis Amacı	Tahsis Yazısı Tarih ve No.su
4	Çorum Alaca Eskiyaşar Köyü	19020105056	VAR	11		2089	3777.00	3777.00	3777.00		Arkeolojik sit alanı olarak kullanılmak üzere	

Tahsis Edilen Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel

Sıra No	TAŞINMAZ BİLGİLERİ							TAHSİS BİLGİLERİ				
	İli İlçesi Mahalle/Köy	Taşınmaz No Dosya No	Kadastro	Pafta Cilt	Ada Sahife	Parsel Sıra	Toplam Yüzölçümü(m ²)	Hazine Payı(m ²)	Tahsis Edilen Yüzölçüm(m ²)	Tahsis Süresi (Yıl)	Tahsis Amacı	Tahsis Yazısı Tarih ve No.su
5	Çorum Alaca Eskiyaşar Köyü	19020105057	VAR	11		2090	3965.00	3965.00	3965.00		Arkeolojik sit alanı olarak kullanılmak üzere	

2 / 3

Resim 19- Tahsis edilen taşınmazların listesi-2 (Ankara Kurul Arşivi)

5.6. Eskiyapar Höyüğü'nün Arkeolojik Sit Olarak Tespit, Tescil Aşamaları ve Korunması

Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiyapar Köyü sınırları içerisinde kalan Eskiyapar Höyük hakkındaki ilk resmi çalışmalar, daha önce de söz etmiş olduğumuz gibi, 1945 yılında Alaca Höyük kazısı ekip üyesi E. Akurgal tarafından başlatılmıştır. Daha sonra Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Raci Temizer tarafından devam ettirilen kazı çalışmaları 1982 yılına kadar devam etmiş, aynı yıl kazılara ara verilmiştir.

Çorum Müzesi de 1989-1991 ve 1992 yıllarında Eskiyapar'da bir arkeolojik kazı gerçekleştirmiş olup bunu 1999 senesinde Tahsin Özgüç'ün yapmış olduğu çalışmalar izlemiştir.

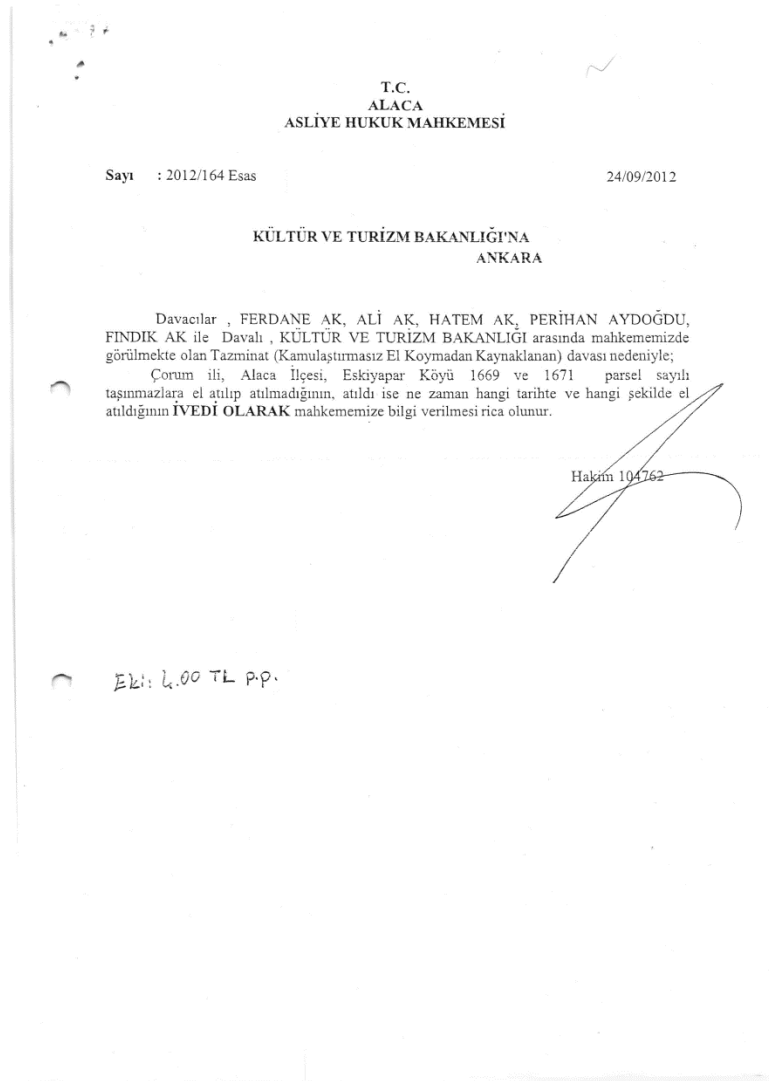
Eskiyapar Höyüğü, sınırları içerisinde bulunduğu Çorum İli'nden dolayı, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun sorumluluk sahası içerisinde kalmaktadır. Söz konusu höyüğün tespit ve tescil aşamalarının irdelenebilmesi adına ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün arşivinde bulunan işlem dosyasının incelenmesi sonucu, höyüğün tespit ve tescil işlemlerine yönelik bazı bilgilere ulaşılabilmektedir.

Daha önce de değinildiği üzere resmi makamlarca höyüğün tespit edilmesi ve kazıların başlatılması işlemleri 1945 yılına dayanmaktadır. Ancak Eskiyapar Höyüğü'nün 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescil ve ilan edilmesi işlemleri 21.12.2012 yılında yapılmıştır.

İşlem dosyasında yapılan incelemeleri değerlendirdiğimizde, Eskiyapar Höyüğü'nün Arkeolojik Sit olarak tescil işlemlerinin başlatılmasının bir mahkeme kararına dayandığını görmekteyiz.

Şöyle ki; Alaca Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 24.09.2012 tarih ve 2012/164 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na hitaben yazmış olduğu yazısında (Resim 20), "Davacılar, Ferdane Ak, Ali Ak, Hatem Ak, Perihan Aydoğdu, Fındık Ak ile Davalı,

Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında mahkemede görülmekte olan tazminat (Kamulaştırmasız El Koymadan Kaynaklanan) davası nedeniyle; Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiypar Köyü 1669 ve 1671 parsel sayılı taşınmazlara el atılıp atılmadığının, atıldı ise ne zaman hangi tarihte ve hangi şekilde el atıldığının mahkemeye bildirilmesi” istenmiştir⁷⁷.

Resim 20 - Mahkeme yazısı (Ankara Kurul Arşivi)

Söz konusu mahkeme yazısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Hukuk Müşavirliği'nin 16.10.2012 tarih ve 220938 sayılı yazısı (Resim 21) ile Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na iletilerek konu ile ilgili gerekli

⁷⁷ Ankara Kurul Arşivi.

bilgi ve belgelerin mahkemede görüşülmek üzere Hukuk Müşavirliği'ne iletilmesi istenmiştir⁷⁸.

Gorum - Alo no
Esentepe
Köyü
4.19.01/46

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Hukuk Müşavirliği

SÜRELİDİR
12/12/2012

Sayı :B.16.0.HKM.0.038.641.04-2012/1033- 220938
Konu : Kamulaştırma

**ANKARA II NOLU KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜNE**
(Konya Sok. No:46 Ulus – Altındağ /ANKARA)

Ferdane AK ve dava arkadaşları vekili tarafından Bakanlığımız aleyhine Alaca Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2012/164 Esasında açılan davaya ilişkin olarak dava dilekçesi ve tensip tutanağı ile Mahkemenin 24/09/2012 tarihli müzakeresi 15/10/2012 tarihinde Bakanlığımıza tebliğ edilmiş olup ilişikte gönderilmektedir.

Söz konusu dilekçenin incelenerek, 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 01/10/2011 tarihinde yürürlüğe girdiği ve davaya cevap verme süresinin 2 hafta olarak düzenlendiği, ayrıca cevap dilekçesinde bulunması gereken hususların anılan Kanunun 129 uncu maddesinde sayıldığı dikkate alınmak suretiyle davaya ilişkin görüşlerinize ilgili bilgi-belgelerin **22/10/2012** tarihine kadar Müşavirliğimize iletilmesi, iletilmediği takdirde sorumluluğun biriminizde olacağı hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

Serpil BAYDAR
Bakan a.
Hukuk Müşaviri

Ekler:
Dava dilekçesi örneği,
Tensip tutanağı.

DAĞITIM:
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Gn. Md.
- Ankara II No'lu KVKBK Müd.

Eskişehir köyü
1669 1671 parsel

Cumhuriyet Bulvarı Eski Sayıştay Binası A Blok 06100-Ulus/ANKARA Tel: 311 34 00 FAX: 311 12 94

Resim 21 - Hukuk Müşavirliği'nin yazısı. (Ankara Kurul Arşivi)

⁷⁸ Ankara Kurul Arşivi.

Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından yapılan arşiv incelemesi neticesinde, söz konusu parsellerde yapılan işlemlere ilişkin herhangi bir işlem kaydının olmadığı ve konu ile ilgili gerekli incelemelerin yapılacağı 18.10.2012 tarih ve 323 sayılı yazı (Resim 22) ile belirtilmiştir ⁷⁹.

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.16.0.KVM.4.06.00/19.01.46 - 323 **ANKARA**

KONU: Çorum ili, Alaca ilçesi, Eskiyaşar Köyü,
1669 ve 1671 parseller **18.10.2012**

d.g.y.y

İlgi: Bakanlığımız Hukuk Müşavirliğinin 16.10.2012 tarih ve B.16.0.HKM.0.038641.04-2012/1033-220938 sayılı yazısı ve ekleri

Davacı Ferdane AK ve dava arkadaşları vekili tarafından Bakanlığımız aleyhine Alaca Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2012/164 Esasında açılan davaya ilişkin ilgi yazı dava dilekçesi ve tensip tutanağının incelenerek davaya ilişkin görüş ve bilgi-belgelerin 22.10.2012 tarihine kadar Hukuk Müşavirliği'ne iletilmesine dair ilgi yazı ve ekleri incelenmiştir.

Dava konusu Çorum ili, Alaca ilçesi, Eskiyaşar Köyü, 1669 ve 1671 parseller ve bu parsellerin tel örgü ile çevrilmesine ait Müdürlüğümüz arşivinde yapılan incelemede; bir bilgi belgeye rastlanamamıştır.

Konu ile ilgili olarak Mahkemesince ek süre verilmesi halinde; gerekli bilgi ve belgelerin temini, yerinde inceleme ve benzeri çalışmalar yapıldıktan sonra temin edilebilen tüm bilgi ve belgeler Mahkemesine sunulabilecektir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mustafa KAYMAK
Müdür

GEREĞİ :

-Kültür ve Turizm Bakanlığı
(Hukuk Müşavirliği)

BİLGİ :

-Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Konya Sokak, No: 46, Ulus, ALTINDAĞ ANKARA
Tel: 0312 324 62 57 Faks: 0 312 312 12 47

Resim 22 - Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.10.2012 tarih ve 323 sayılı yazısı (Ankara Kurul Arşivi)

Konuya ilişkin gerekli bilgi ve belgeler, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nce Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm

⁷⁹ Ankara Kurul Arşivi

Müdürlüğü'nden talep edilir (Resim 22). Yazılan yazıda, Çorum Müze Müdürlüğü Uzmanlarınca dava konusu Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parsellerin ve çevresinin incelenerek; Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parsellerin "Korunması Gerekli Kültür Varlığı" olduğu gerekçesi ile tel örgü ile çevrilip çevrilmediğinin, tescilli olup olmadığının, Sit Alanı'nda bulunup bulunmadığının bildirilmesi; Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parsellerin ve çevresinin 2863 sayılı Kanun, yönetmelik, ilke kararları, kurul kararları kapsamında incelenmesi sonucunda Çorum Müze Müdürlüğü uzmanlarınca arkeolojik alan yönünden tespit edilmesi halinde arkeolojik sit alanı olarak tescili için gerekli bilgi ve belgelerin (rapor, fotoğraf, öneri sit paftası, tescil fişi v.b) hazırlanarak kurulda değerlendirilmek üzere gönderilmesi istenmiştir (Resim 23)⁸⁰.

Anlaşılabileceği üzere söz konusu yazışmalar yapılmadan önce, böylesine önemli ve yıllardan beri kazı ve araştırma çalışmaları sürdürülen Eskiypar Höyüğü'ne ilişkin herhangi bir tescil kaydının olmadığı görülmektedir. Aslında bu durum ülkemizdeki kültürel varlıkların ve bu alanlar üzerindeki hakların içinde bulunduğu durumun vahametinin bir göstergesidir. Burada belki şu düşünülebilir, “zaten burada bilimsel bir çalışma var, kazılar devam ediyor gerekli koruma ve araştırma işlemleri yapılıyor” ancak unutulmamalıdır ki resmi olarak arkeolojik sit kapsamında tescil edilmeyen alanlarda daha önce de değinmiş olduğumuz gibi hem devlet hem de vatandaş açısından maddi ve manevi ve kültürel açıdan birçok kayıp yaşanabilir.

⁸⁰ Ankara Kurul Arşivi

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : B.16.0.KVM.4.06.00/19.01.46 - 395-
Konu: Çorum ili, Alaca ilçesi, Eskiypar Köyü,
1669 ve 1671 parseller

ANKARA
09.11.2012

ÇORUM VALİLİĞİ
(İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

İlgi: a) Bakanlığımız Hukuk Müşavirliği'nin 16.10.2012 tarih ve B.16.0.HKM.0.038641.04-2012/1033- 220938 sayılı yazısı ve ekleri
b) 18.10.2012 tarih ve B.16.0.KVM.4.06.00/19.01.46-323 sayılı yazımız

Davacı Ferdane AK ve dava arkadaşları vekili tarafından Bakanlığımız aleyhine Alaca Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2012/164 Esasında açılan davaya ilişkin ilgi yazı dava dilekçesi ve tensip tutanağının incelenerek davaya ilişkin görüş ve bilgi-belgelerin 22.10.2012 tarihine kadar Hukuk Müşavirliği'ne iletilmesine dair ilgi (a) yazı ve ekleri incelenmiştir.

Dava konusu Çorum ili, Alaca ilçesi, Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parseller ve bu parsellerin tel örgü ile çevrilmesine ait Müdürlüğümüz arşivinde yapılan incelemede; bir bilgi belgeye rastlanamamıştır.

Konu ile ilgili olarak Mahkemesince ek süre verilmesi halinde; gerekli bilgi ve belgelerin temini, yerinde inceleme ve benzeri çalışmalar yapıldıktan sonra temin edilebilen tüm bilgi ve belgelerin Mahkemesine sunulabileceği ilgi (b) yazımızla Bakanlığımız Hukuk Müşavirliğine bildirilmiştir.

Çorum Müze Müdürlüğü uzmanlarınca dava konusu Çorum ili, Alaca ilçesi, Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parsellerin ve çevresinin incelenerek;

- Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parsellerin "Korunması Gerekli Kültür Varlığı" olduğu gerekçesi ile tel örgü ile çevrilip çevrilmediğinin, tescilli olup olmadığının, Sit Alanında bulunup bulunmadığının bildirilmesi

- Eskiypar Köyü, 1669 ve 1671 parsellerin ve çevresinin 2863 Sayılı Kanun, yönetmelik, ilke kararları, kurul kararları kapsamında incelenmesi sonucunda Çorum Müze Müdürlüğü uzmanlarınca Arkeolojik Alan yönünden tespit halinde Arkeolojik Sit Alanı olarak tescilli için gerekli bilgi ve belgelerin (rapor, fotoğraf, öneri sit paftası, tescil fişi v.b) hazırlanarak Kurulumuzda değerlendirilmek üzere gönderilmesi hususunda

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Mustafa KAYMAK
Müdür

H. Ersin ATAKAL Arkeolog 09 .11.2012 SA

Necatibey Mahallesi Konya Sokak no: 46 2. kat ALTINDAĞ /ANKARA
Tel: 0312 324 62 57 Faks: 0 312 312 12 47

Resim 23 - Çorum Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü'ne hitaben yazılan tespit ve tescile ilişkin yazı (Ankara Kurul Arşivi)

Tüm bu yazışmalar neticesinde, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 04.12.2012 tarih ve 3757 sayılı yazısı ekinde, Eskiypar Höyüğü'nün Arkeolojik Sit olarak tescil işlemine esas tespit belgelerini hazırlayarak gönderir (Resim 24).

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

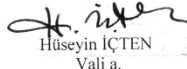
40
Dünya Miras Sözleşmesi
19.01/46
04 ARA 2012

Sayı : B.16.4.KTM.0.19.06.00_3757
Konu : Eskiyaar Höyük

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA
(Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü)

İlimiz, Alaca İlçesi, Eskiyaar Köyü sınırları içerisinde tespiti yapılan Eskiyaar Höyük ile ilgili olarak Müze Müdürlüğü Uzmanları Arkeolog Resul İBİŞ ve Sanat Tarihçi Sümeyra ŞENGÜL tarafından hazırlanan 27.11.2012 tarihli rapor ile ekleri diğer dokümanlar ilişikte sunulmuştur.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Hüseyin İÇTEN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:
1-Rapor (1- Adet)
2-Tescil Fişi (2- Adet)
3-Harita (1- Adet)
4-Fotoğraf Albümü (1- Adet,3-Sayfa)

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Özlem PEHLIVANLI

Gazi Cad. Yeni Hükümet Binası
C Blok Kat: 8 ÇORUM
Tel: 0 364 -213 85 02 / 213 47 04 / 213 77 17 Faks: 0 364 212 05 10
E-mail: iktm19@kultur.gov.tr Elektronik Ağ: www.corumkulturturizm.gov.tr

Resim 24- Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün tescil işlemlerine esas yazısı (Ankara Kurul Arşivi)

Söz konusu yazı ekinde, uzman raporu, tescil fişi, harita ve fotoğraf albümü bulunmaktadır. Uzman raporu 27.11.2012 tarihinde düzenlenmiş olup 2 uzman tarafından imzalanmıştır. Raporda höyüğün geçirmiş olduğu tarihsel gelişimden ve yapılan kazılardan söz edilmiştir. Sonuç olarak Eskiyaar Höyüğü'nün, 2863 sayılı Kanun kapsamında Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı özelliği gösterdiğinden, I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmesi gerektiği belirtilerek arkeolojik sit olarak tescile önerilmiştir (Resim 25).

RAPOR
KONU: Eskiyaar Höyük

MÜZE MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇORUM

Eskiyaar Höyüğü, Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiyaar Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Höyük, Alaca İlçesi'nin 5 km batısındaki Eskiyaar köyünden geçen Alaca-Sungurlu karayolunun 150 metre güneyindedir. Boğazköy'ün 25 km kuzeydoğusunda, Alacahöyük'ün ise 20 km güneydoğusunda yer almaktadır. Höyüğün kuzey, batı ve güneyini bir hilal şeklinde çeviren yol, Güneydoğusunu Eskiyaar Çayı sınırlamaktadır. Kuzeydoğuda ise üzerinde tarım yapılan araziler bulunmaktadır. 250 x 280 metre ölçülerinde, 11 metre yüksekliğinde yassı bir höyüktür. Höyüğün etrafı tel çitle çevrilerek koruma altına alınmıştır.

Eskiyaar Höyük, konumu ve barındırdığı 5000 yıllık kültür mirası ile ulusal ve uluslararası alanda tanınan önemli bir kültür varlığıdır. Eskiyaar Höyük günümüzde Çorum'un önemli ören yerleri arasında yer almakta olup arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkarılan eserler Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmektedir.

Eskiyaar Höyük, bulunduğu konum nedeniyle Osmanlı döneminden itibaren yabancı gezginlerin ilgisini toplamıştır. Höyük üzerindeki ilk fiziki uygulama 1945 yılında Alaca Höyük kazısı ekip üyelerince yapılmıştır. 1968 yılında ise Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından Eskiyaar'da ilk arkeolojik kazı başlatılmıştır. Yaklaşık 15 yıl süren ilk dönem kazılarında bulunan eserler Eskiyaar'ı uzun süre gündemde tutmuştur. Kazılar 1982 yılına kadar devam etmiş, 1983 - 1984 yıllarında daha önce Alaca Höyük'te de uygulandığı gibi höyükteki köy evleri kaldırılarak günümüzdeki yerlerine taşınmıştır. Höyük üzerindeki köy evlerinin taşınması, 70 dönümden fazla bir alanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1989, 1991 ve 1992 yıllarında ise Çorum Müzesi Höyük'te kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bakanlar Kurulu'nun 30.06.2010 gün ve 2010/683 sayılı kararı doğrultusunda, Bakanlığımız, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün verdiği ruhsat ile Eskiyaar Höyükte Doç.Dr.Tunç Sipahi tarafından kazılara başlanmıştır. 2010 yılında başlayan arkeolojik kazılar daha önce kazılan bir alanın devamında kısmen kuzey ve güney yönlerinde sürdürülmektedir.

Eskiyaar Höyük üzerinde mevcut durumu ile günümüz yerleşmesi bulunmamakta olup, tüm köy evleri taşınmış durumdadır. Höyük üzerinde yer alan taşınmaz alanlardan 1662, 1676, 1705, 2089 ve 2090 parsel no'lu hazine özel mülkiyetindeki taşınmazlar Çorum Defterdarlığı (Milli Emlak Müdürlüğü) tarafından Arkeolojik Sit Alanı olarak kullanılmak üzere toplam 16.091 m2 Bakanlığımız adına tahsis edilmiştir.

Sonuç olarak, Eskiyaar Höyüğü, 2863 sayılı yasanın 6d maddesi 3. paragrafında tanımlanan taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir. Bu nedenle Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne, I. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak tescil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca höyüğün kuzeybatısında kalan 975, 976, 977 ve 978 parsellerde seramik parçalarının bulunması ve höyükteki 2. Bin yerleşiminin bu yönde devam edebileceği ihtimalinden dolayı bu parsellerin ise III. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak tescillenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederiz. 27.11.2012

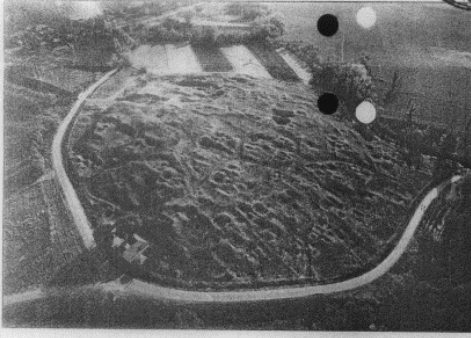
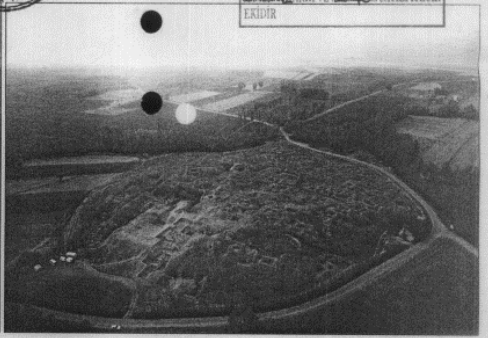
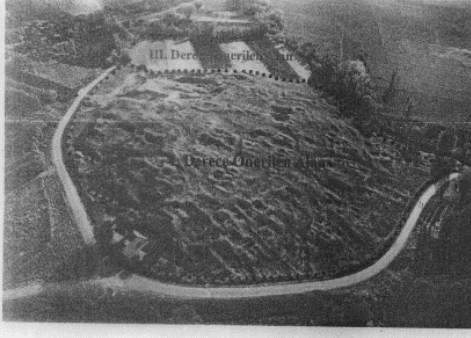
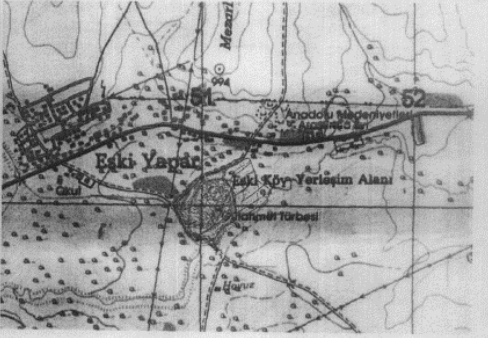
Sümeyra ŞENGÜL
Sanat Tarihçisi

Resim İBİŞ
Uzman

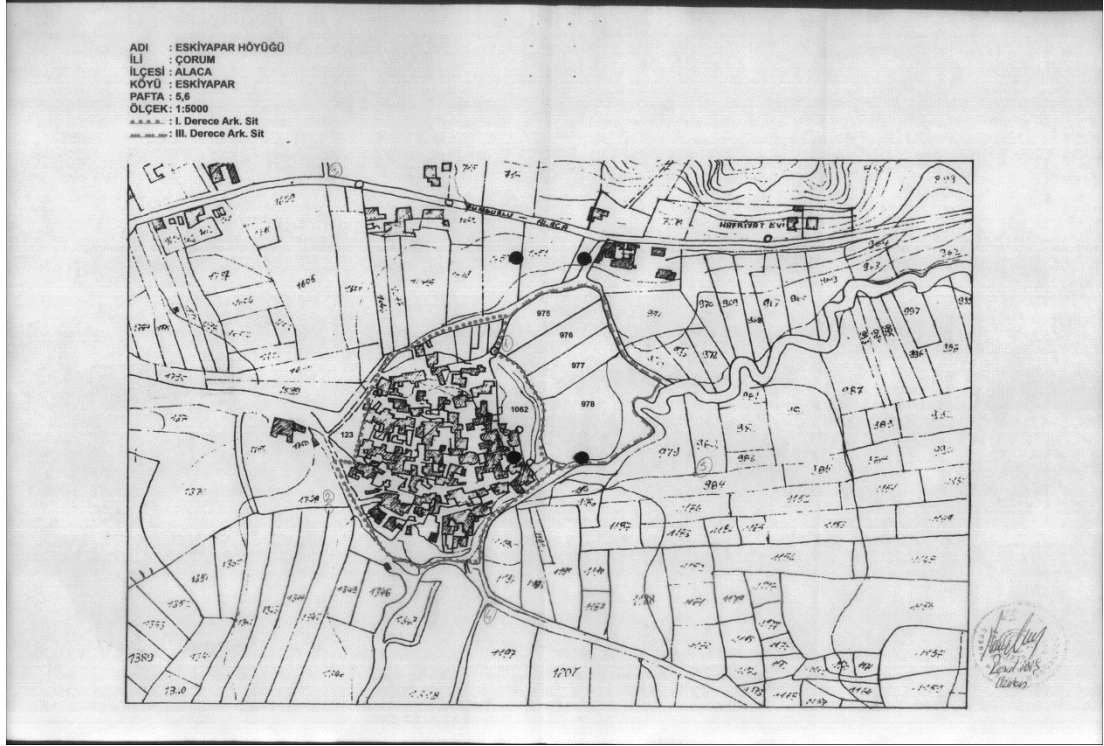
Resim 25 - Çorum Müzesi Uzmanlarının Raporu (Ankara Kurul Arşivi) olacak

Uzman raporunun yanı sıra, tescile esas sunulan diğer belgeler ise tescil fişi (Resim 26), I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Sınırlarını Gösterir 1/5000 Ölçekli Kadastral Pafta (Resim 27) ve höyüğün güncel durumunu gösterir fotoğraflık (Resim 31) belgelerdir⁸¹.

⁸¹ Ankara Kurul Arşivi

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E		SİT	ENVANTER NO:
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO:
İL: ÇORUM	İLÇESİ: ALACA	MAHALLE, KÖY VEYA MEVKİİ: ESKİYAPAR KÖYÜ	KADASTRO: PAFTA: 5, 6 PARSEL:	
ADI	ESKİYAPAR HÖYÜK			
GENEL TANIM	Eskiyapar Höyüğü, Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiyapar Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Höyük, Alaca İlçesi'nin 5 km batısındaki Eskiyapar köyünden geçen Alaca-Sungurlu karayolunun 150 metre güneyindedir. Höyüğün kuzey, batı ve güneyini bir hilal şeklinde çeviren yol, Güneydoğusunu Eskiyapar Çayı sınırlamaktadır. Kuzeydoğuda ise üzerinde tarım yapılan araziler bulunmaktadır. 250 x 280 metre ölçülerinde, 11 metre yüksekliğinde yassı bir höyüktür. Eskiyapar Höyük, konumu ve barındırdığı 5000 yıllık kültür mirası ile ulusal ve uluslararası alanda tanınan önemli bir kültür varlığıdır. Eskiyapar Höyük'te sırasıyla Kalkolitik, Eski-Orta-Geç Tunç Çağları, Demir Çağı ve Klasik Dönemlerde yerleşim görülmüştür. Eskiyapar Höyük üzerinde mevcut durumu ile günümüz yerleşmesi bulunmamakta olup, tüm köy evleri taşınmış durumdadır.			
SİMÖKTE TEFHUKELER				
SİMÖKTE DURUM	Höyükte kazı çalışmaları devam etmektedir.			
SİMÖKTE TANISYELİ	Arkeolojik Sit	KORUNMA DERECESE: İyi HAZIRLAYANLAR : 23.11.2012		
SİMÖKTE KORUMA	Eüafı tei çitle çevrilerek koruma altına alınmıştır.	Sümevra ŞENGÜL Sanat Tarihçisi Resul İBİŞ Uzman KONTROL EDEN: Dr. Önder İPEK Arkeolog Müze Md. V.		
ÖNERİLEN KORUMA	Arkeolojik Sit	G.M.E.E.A.Y.K. KARARLARI .../.../20... .../.../20...		
YAYINDIZINI		REVİZYON: G.M.E.E.A.Y.K. ONAYI: 24/12/2012		
GÖZLEMLER	ANKARA İL NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE 24/12/2012 TARİHİNDE 218 SAYILI KARAR EKİDİR			
				
				

Resim 26 - Eskiyapar Höyüğü'ne ait tescil fişi (Ankara Kurul Arşivi)

Resim 27- Eskiypar Höyüğü I.ve III. Derece arkeolojik sit sınırlarını gösterir 1/5000 ölçekli kadastral pafta (Ankara Kurul Arşivi)

Doç. Dr. Tunç Sipahi ile sözlü olarak yapmış olduğum görüşmelerde, sit sınırlarına ilişkin Çorum Müzesi Müdürlüğü'ne kendisinin bir harita hazırlayarak verdiğini ancak bu haritanın kullanılmadığını belirtmiştir (Resim 28). Kullanılmayan harita incelendiğinde koordinatlı ve 1/2500 ölçekli bir harita olduğu görülmektedir. Ancak bu harita üzerinde herhangi bir kadastral bilginin olmadığını da görmekteyiz. Çorum Müzesi uzmanlarının kullanmış olduğu pafta her ne kadar eski olsa da bazı kadastral bilgilerin ve höyük üzerinde bulunan taşınmazların hâlihazır çizimleri olduğu görülebilmektedir.

Söz konusu bilgi ve belgeler, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca 21.12.2012 tarih ve 17 numaralı Kurul gündemine alınarak, Eskiypar Höyüğü'nün I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescilinin uygun olduğuna dair 21.12.2012 tarih ve 248 sayılı karar alınmıştır (Resim 29)⁸².

⁸² Ankara Kurul Arşivi

Çalışmamın başında bir alanın arkeolojik sit olarak tescil edilmesine ilişkin kriterleri açıklarken, tespit tescil yönetmeliği doğrultusunda yapılması gerekenlere de değinilmişti. Anılan yönetmelik maddeleri doğrultusunda bu alanın tescil edilmesi işlemini irdelersek, söz konusu höyüğün tescil edilmesine ilişkin iletilen belgelerin tarihinin 04.12.2012 olduğunu ve tescil edilme işleminin de 21.12.2012 olduğunu görmekteyiz. Yani yazı Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden çıktıktan 17 gün sonra tescil işlemi gerçekleşmiştir. Konunun dosyasında, iki işlem arasındaki evraklar incelendiğinde ise tescil işlemlerinin bir parçası olan konu ile ilgili olabilecek kurumların görüşlerinin alınmadığını, tescil kararını incelediğimizde ise dokuz üyenin çağırıldığı gündem maddesine sekiz üyenin katıldığı (Çorum Müze Müdürlüğü toplantıya katılmamıştır.) ve bu üyelerin hepsinin de Eskişehir Höyüğü'nün I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmesi yönünde olumlu imza kullandığını görmekteyiz.

2012 YILINDA ESKİŞEHİR HÖYÜK'ÜN SİT BAŞVURUSUNUN EKİ HARİTA

15

Resim 28 - Doç. Dr. Tunç Sipahi'nin hazırlayıp önerdiği sit paftası-(Sipahi Özel Arşivi)

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No : 21.12.2012 - 17
Karar Tarihi ve No : 21.12.2012 - 248

Toplantı Yeri: ANKARA

Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskişehir Köyü sınırları içerisinde bulunan Eskişehir Höyük'ün I. Derece Arkeolojik Sit Alanı; Höyük'ün kuzeybatısında kalan 975, 976, 977 ve 978 parsellerin ise III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tesciline ilişkin Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 04.12.2012 tarih ve B.16.4.KTM.0.19.06.00-3757 sayılı yazısı ve eki Çorum Müzesi Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 27.11.2012 tarihli rapor okundu, ekleri ve dosyası incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskişehir Köyü sınırları içerisinde bulunan Eskişehir Höyük'ün, kararımız eki 1/5.000 ölçekli haritada gösterildiği şekilde (1662, 1676, 1705, 2089 ve 2090 parseller) 2863 sayılı Yasa kapsamında I. Derece Arkeolojik Sit olarak tesciline, bu alana ilişkin olarak Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 tarih ve 658 sayılı İlke Kararı'nın I. Derece Arkeolojik Sitlere ilişkin hükümlerinin "Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulu" olarak belirlenmesine;

Eskişehir Höyük'ün kuzeybatısında kalan 975, 976, 977 ve 978 parsellerin ise, kararımız eki 1/5.000 ölçekli haritada gösterildiği şekilde 2863 sayılı Yasa kapsamında III. Derece Arkeolojik Sit olarak tesciline, bu alana ilişkin olarak Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 tarih ve 658 sayılı İlke Kararı'nın III. Derece Arkeolojik Sitlere ilişkin hükümlerinin "Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulu" olarak belirlenmesine karar verildi.

BAŞKAN
Mehmet Tanju KAYA
(İmza)

BAŞKAN YARDIMCISI
M. Zeki İBRAHİMĞİL
(İmza)

ÜYE
L. Ayşegül DİNÇER
(İmza)

ÜYE
Elif GÜNDÜZ
(İmza)

ÜYE
Ahmet Suat EMRE
(İmza)

ÜYE
Osman BEKÂR
(İmza)

ÜYE
Nurçin ÇELİK
(İmza)

TEMSİLCİ ÜYE
Ahmet MERCAN
Çorum Valiliği Tem.
(İmza)

TEMSİLCİ ÜYE
Önder İPEK
Çorum Müze Müd.
(Bulunmadı)

TEMSİLCİ ÜYE

TEMSİLCİ ÜYE

Resim 29- Eskişehir Höyüğü'nün I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Olarak Tescil Kararı (Ankara Kurul Arşivi)

Eskiyapar Höyüğü'nün I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmesinin uygun olduğuna ilişkin Koruma Bölge Kurulu Kararı, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 24.12.2012 tarih ve 628 sayılı yazısı ile 3386, 5177 ve 5226 sayılı Kanunlar ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkındaki Yönetmelik" gereğince; Tescil Edilen Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının tescil kararının ilgili Valilik ve Kaymakamlığın, tebliğ tarihinden itibaren en geç 3 gün içerisinde ilan tahtalarına asılmak, Belediye hoparlörüyle duyurulmak ve Köy Muhtarlığı'na bildirilmek suretiyle ilan edilerek ilan tutanağının Kültür ve Turizm Bakanlığı il temsilciliğine teslim edilmesi ve bu işlemler tamamlandıktan sonra korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı il merkez ilçesinde bulunuyorsa Valiliğin, ilçe sınırları içerisinde kalıyorsa Kaymakamlığın yazısı üzerine tapu kütüğünün beyanlar hanesine Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür veya Tabiat Varlığı olduğuna dair kayıt konulması gerektiği yönünde ilgili kurumlara dağıtım yapılmıştır (Resim 30).

Söz konusu karar dağıtım yazısı incelendiğinde, ilgili olabilecek birçok kuruma dağıtım yapıldığı ancak Eskiyapar Kazı Başkanlığı'na gönderilmediği görülmektedir. Sehven unutulmuş hususa ilişkin sorun sonradan giderilmiş ve Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 17.01.2014 tarih ve 114 sayılı yazısı ile Eskiyapar Kazı Başkanlığı'na ilgili karar ve eklerinin dağıtım yapılmıştır (Resim 32)⁸³.

⁸³ Ankara Kurul Arşivi

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.16.0.KVM.4.06.00/19.01/46 - 628-
KONU : Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiypar Köyü,
Eskiypar Höyük

ANKARA
24.12.2012

D.G.Y.Y.

Özü yukarıda belirtilen konu hakkında Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan 21.12.2012 gün ve 248 sayılı karar ekte gönderilmektedir.

3386, 5177 ve 5226 sayılı Kanun'lar ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit-Tescili Hakkındaki Yönetmelik" gereğince;

Tescil edilen Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının tescil kararının Valiliğinize/Kaymakamlığınıza tebliğ tarihinden itibaren en geç 3 gün içerisinde ilan tahtalarına asılmak, Belediye hoparlörüyle duyurulmak ve Köy Muhtarlığına bildirilmek suretiyle ilan edilerek ilan tutanağının Bakanlığımıza il temsilciliğine teslim edilmesi;

Bu işlemler tamamlandıktan sonra korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı il merkez ilçesinde bulunuyorsa Valiliğin, ilçe sınırları içerisinde kalıyorsa Kaymakamlığın yazısı üzerine tapu kütüğünün beyanlar hanesine Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür veya Tabiat Varlığı olduğuna dair kayıt konulması gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mustafa KAYMAK
Müdür

EKLER :

- 1-Karar (1 Adet)
- 2-Harita (1 Adet)
- 3-Tescil Fişi (1 Adet)

DAĞITIM:

GEREĞİ:

- Çorum Valiliğine (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)
- Alaca Kaymakamlığına (Kadastro Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)
- (Tapu Sicil Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)

BİLGİ:

- Kültür ve Turizm Bakanlığına (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)
- Orman ve Su İşleri Bakanlığına (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü)(Ek3 konmadı)
- (Orman Genel Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)
- (İller Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü) (Ek-3 konmadı)
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne (Kurullar Dairesi Başkanlığı) (Ek-3 konmadı)
- (Yüksek Kurul Dairesi Başkanlığı)
- Çorum İl Özel İdaresine (İmar ve Bayındırlık Dairesi Başkanlığı) (Ek-3 konmadı)
- Çorum Valiliğine (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)
- Çorum İl Jandarma Komutanlığına (Ek-3 konmadı)
- Alaca İlçe Jandarma Komutanlığına (Ek-3 konmadı)
- Alaca Belediye Başkanlığına (Ek-3 konmadı)
- Eskiypar Köyü Muhtarlığına, Alaca/ÇORUM (Ek-3 konmadı)

24/12/2012 Ark. : O. G. ERGİN

Konya Sokak, No: 46, Ulus, ALTINDAĞ ANKARA
Tel: 0 312 324 62 57 Faks: 0 312 312 12 47

Resim 30- Karar Dağıtım Yazısı (Ankara Kurul Arşivi)

I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilen Eskiypar Höyüğü'nün karar dağıtım yazısında, ilgili idarelerce yapılması gerekli işlemlerden olan sit ilanının 3 gün boyunca yapılması ve ilan tutanaklarının ilgili birimlere gönderilmesi işleminin yapıldığına ilişkin, belgeleri (Resim 33-34) görmekteyiz. Bu belgeler Eskiypar Köy Muhtarlığı ve Alaca İlçe Jandarma Komutanlığı'nın hazırladığı ilan tutanaklarıdır.

Eskiyapar Höyüğü'nün tespit ve tescil işlemlerine ilişkin resmi makamlarca yapılması gereken işlemler, biraz gecikmeli de olsa tamamlanmıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Tunç Sipahi tarafından 2010 yılında yeniden başlatılan kazı çalışmaları da günümüzde devam ettirilmektedir.

Günümüzde höyük üzerinde, sit sınırları içerisinde kalmış, kullanım gören herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Ancak tescil çalışmaları yapılırken sit sınırları dışında bırakılmış bir Alevi Dedesi'ne ait olduğu belirtilen türbe bulunduğu öğrenilmiştir. Söz konusu türbe sit paftası üzerinde 123 parsel numarası ile numaralandırılmış taşınmaz üzerinde yer almaktadır (Resim 26).

Eskiyapar Höyüğü'nün sit sınırları belirlenirken, köy yollarının bulunduğu kısımlar büyük bir rol oynamıştır. Höyüğün yükseltisinin hemen bittiği noktada yol başlamaktadır. Bu da yol yapım çalışmaları sırasında oluşmuş olabilecek tahribatı akıllara getirmektedir. Bu tahribat faktörünün yanında diğer önemli tahribat faktörü olarak da höyüğün etrafının büyük bir oranda tarım arazisi ile kaplı olmasıdır (Resim 31). Höyüğün yayılım alanı gözetilerek bu arazilerden bir kısmı III. Derece Arkeolojik Sit olarak belirlenmiştir fakat tipolojik olarak değerlendirdiğimizde de sit sınırlarının, yükseltinin bittiği noktada son bulması ve 123 parselde kayıtlı olan türbenin sit sınırları dışında kalmış olması akıllarda soru işareti bırakmaktadır. Tipolojik olarak höyüklerin sit sınırlarını incelersek, 123 parseldeki girintinin, Eskiyapar Höyüğü sit sınırlarının bilimsel veriler doğrultusunda hazırlanmış olması ihtimalini azaltmaktadır. Yüzey araştırma sonuçları doğrultusunda belirlenmesi gereken sit sınırlarına ilişkin, resim 25'te yer alan uzman raporunda, sadece III. Derece Arkeolojik Sit olarak önerilen alanda bir çalışma yapıldığını diğer alanlara ilişkin herhangi bir yüzey araştırmasının yapılmadığını görmekteyiz.

123 parselin sit sınırları dışında bırakılmasının sebebini bilemiyoruz ancak üzerinde yapılaşma olan ve I. Derece Arkeolojik Sit özelliği taşıyan bu tarz arazilerde, kullanımın sürdürülebilmesi adına II. Derece Arkeolojik Sit kavramı oluşturulmuştur.

Höyüğün bu kısmının anılan nedenle sınırlar içinde bırakılarak, II. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmesi gerekmektedir.

Eskiyapar Höyük, zamanla erozyona uğramış ve en tepedeki bulgular zamanla eteklere akmış olmalıdır. Bu da etraftaki tarlaların içerisinde arkeolojik buluntu olma olasılığını doğurmaktadır. Ancak höyük etrafında bulunan tarlaların hemen hemen hepsinde, fotoğraflardan da anlaşılacağı üzere toprağı sürmeye dayalı tarımsal faaliyetler halen devam etmektedir. Bu durum bu alanlardaki veri kaybının da büyük boyutlarda olmuş olabileceğini akıllara getirmektedir.

Devlet eliyle yapılabilecek korumaya esas çalışmalardan olan kamulaştırma çalışması şu ana kadar sadece 5 parsel ile ilişkilendirilmiştir. Ancak kazı başkanı ile yapılan görüşmelerde kazının genişletilmesinin planlandığı ve bu alanlara ilişkin kamulaştırma yapılabilmesi için ilgili makamlara başvuruda bulunulduğu belirtilmiştir.

Eskiyapar Höyüğü'nün tescil işlemlerinin başlatılmasının bir mahkeme yazısına dayandığından söz etmiştik (Resim 20). Bu mahkeme yazısından da anlaşılacağı üzere, höyüğün etrafının tel örgü ile çevrelendiği ve bu taşınmazların kamulaştırılmadığı anlaşılmaktadır. Bu da Eskiyapar Höyüğü üzerindeki taşınmazlara ilişkin mülkiyet sorunlarının henüz tam anlamıyla çözümlenmemiş olduğunu gösterir.

Eskiyapar Höyüğü I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak ilan edilmiştir. Büyük bir kısmı I. Derece'den oluşmaktadır. Höyüğün eteğinde bulunan ve köy yolunun geçmediği kısım yayılım alanı olarak düşünülererek III. Derece oluşturulmuştur. Büyük bir çoğunluğu I. Derece olan Höyük 05.11.1999 tarih ve 658 sayılı Arkeolojik Sitleri Koruma ve Kullanma Koşullarına ilişkin alınan ilke kararına göre kesin yapılaşma yasağı olan ve bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak yerlerdendir. Bu nedenle bu alana ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) yapılmasının çok gerekli olmadığı düşünülebilir. Ancak III. Derece ilan edilen bir kısım ve ileride yapılacak yüzey araştırmaları neticesinde sit sınırlarının genişleyebileceği ihtimali, ilerleyen dönemlerde KAİP yapılmasını gündeme getirecektir.

Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiypar Köyü, Eskiypar Höyük 26.11.2012

Resim 3: Güneyden Eskiypar Höyüğe bakış.

Resim 4: Eskiypar Höyüğünde I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak önerilen alanların işaretlendiği hava fotoğrafı.

Resim 31-Eskiypar Höyüğü ve Çevresi (Ankara Kurul Arşivi)

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ**

SAYI : 13103040/19.01.49 – 114 –
KONU: Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskişehir Höyüğü,
Tescil dağıtım hakkında

ANKARA
17.01.2014

D. G. Y. Y.

İlgi: 13.03.2012 Tarih Ve 28232 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanarak Yürürlüğe Giren Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Tespit Ve Tescili Hakkında Yönetmelik.

Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskişehir Köyünde bulunan, 2010 yılında Bakanlar Kurulu'nun 30.06.2010 gün ve 2010/683 sayılı sayılı kararı ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleriyle yeniden başlayan ve Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 21.12.2012 tarih ve 248 sayılı kararı ile I. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilerek dağıtım yapılan Eskişehir Höyüğüne ilişkin dosyasında yapılan incelemede, tescil kararına ilişkin dağıtımın sehven Kazı Başkanlığına ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kazılar Dairesi Başkanlığına yapılmadığı anlaşılmış olup ilgede kayıtlı yönetmelik gereği söz konusu karar ve ekleri yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi arz/rica ederim.

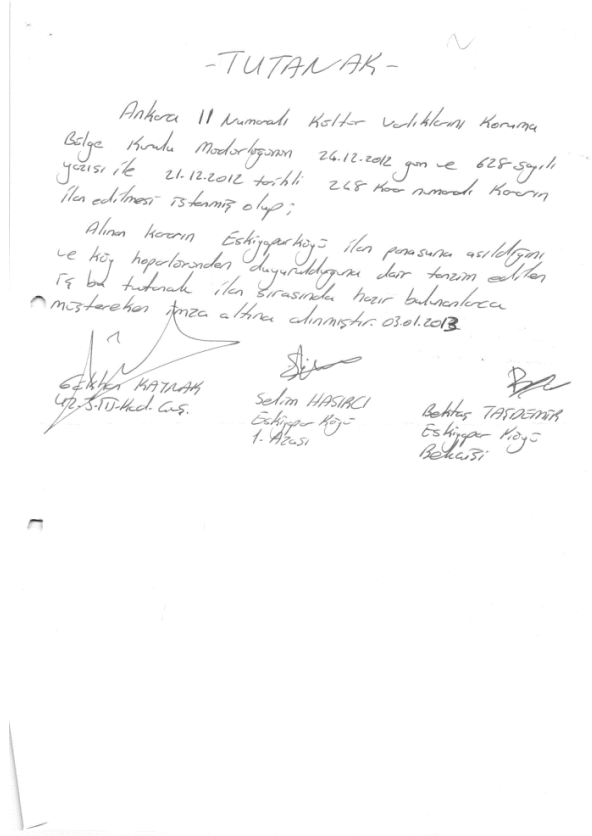
Murat ARIK
Bölge Kurulu Müdürü V.

Ek:1- Karar (1 Sayfa)
2- Sit Paftası (1 Sayfa)

Dağıtım:
- Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğüne
(Kurullar Dairesi Başkanlığı) (ek-1,2 konmadı)
(Kazılar Dairesi Başkanlığı)
- Sn. Tunç SİPAHİ
Ankara Üniversitesi Dil Tarih
ve Coğrafya Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Sıhhiye ANKARA

P.Önerişli Üzm. 17.01.2014
Konya Sokak, No: 46, K:2 Üls. ALTINDAĞ ANKARA
Tel: 0312 324 62 57 Faks: 0 312 312 12 47

Resim 32- Eskişehir Kazı Başkanlığına Sit Tesciline İlişkin Yapılan Dağıtım Yazısı (Ankara Kurul Arşivi)

Resim 33 - Eskişehir Köy Muhtarlığı'nın gönderdiği ilan tutanağı (Ankara Kurul Arşivi)

19.01/46

T.C.
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI
MERKEZ JANDARMA KARAKOL KOMUTANLIĞI
ALACA - ÇORUM

ASYŞ : 9170-13/Mrk. İdr. Ks. 17 OCAK 2013

KONU : Eskişehir Köyü Eskişehir Höyük

ALACA İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞINA

İLGİ : Alaca İlçe J. K. Lüğimin 31 12 . 2012 gün ve ASYŞ : 9170 - 3073 13/İdr. Ks. sayılı yazısı

Sorumluluk sahasımızda bulunan Çorum İli Alaca İlçesi Eskişehir Köyünde bulunan Eskişehir Höyük isimli yerin Kültür ve tabiat varlığı statüsünde olduğu köy ilan panosunda ilan edilmesi istenmiş olup, konu ile ilgili olarak tanzim edilen tutanağın EK'te sunulduğunu arz ederim.

T.C.
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI
İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI
ALACA

SAYI: 68

Fikret GÜLCE
J. Kd. Bpvs.
Mrk. J. Krik. K.

EKİ : ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜNE

Evrakin ilginç sunulduğunu arz ederim.

TASNİF DIŞI

Bağlantı Noktası: Uzm. J. III Kad. Çvş. Şaban TOMAS (4112127-5075)

13.01.2013
O. Özgür KAYA
J. Kd. Bpvs.
İlçe J. K. ni uca

Resim 34- Alaca İlçe Jandarma Komutanlığı'nın Göndermiş Olduğu İlan Tutanağı (Ankara Kurul Arşivi)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hazırlamış olduğum bu çalışmada, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki Taşınmaz Kültür Varlıkları içerisinde değerlendirilen Arkeolojik Sit Alanlarının, ilgili kanun ve yönetmelikler doğrultusunda, tespiti, tescili ve korunmasına yönelik yapılan uygulamalar ve bunların ışığında, Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiypar Köyü'nde bulunan Eskiypar Höyüğü'nde tespit, tescil ve korumaya yönelik uygulamaların yapılıp yapılmadığını, nasıl yapılırdı daha yararlı olacağını ve benzeri konuları dikkate alarak değerlendirmeler yapıldı.

Tezime “kültür varlığı” kavramını açıklayarak başladım ve bu kapsamda kalan taşınmaz kültür varlıklarını 2863 sayılı Kanun doğrultusunda “Korunması Gerekli Olanlar” ve “Korunması Gerekli Olmayanlar” şeklinde sınıflandırarak, korunması gerekli olan taşınmaz kültür varlıklarının tescil edilebilmesi için gerekli olan özelliklerin neler olduğunu belirtmeye çalıştım.

Sit kavramının ne olduğunu, 2863 sayılı Kanun kapsamında kaç çeşit sit sınıflandırması olduğunu belirterek, sit türleri olan, Doğal Sit, Tarihi Sit, Kentsel Sit, Kentsel Arkeolojik Sit ve Arkeolojik Sitlere ilişkin gerekli bilgileri vererek, Arkeolojik Sit Alanlarının türlerini açıklamaya çalıştım. I., II. ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak sınıflandırılan alanlarda yapılabilecek ve yapılamayacak işlemlere değindim.

Arkeolojik dokunun oldukça yoğun olduğu ülkemizde bu alanların, 2863 sayılı Kanun ve Tespit ve Tescil Yönetmeliği doğrultusunda nasıl kayıtlara geçmesi gerektiği konusunu belirttim. Bu konuda gerekli işlemleri yapmakla görevli Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün bir birimi olan Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin işleyişi konusunda açıklamalar yaptım.

Arkeolojik Sit Alanlarının korunmasına yönelik tespit ve tescil çalışması, uygulamalarının devlet eliyle ne şekilde yapılmaya çalışıldığına, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarından olan höyüklerin, tümülüslerin ve diğer Arkeolojik Sit

Alanlarında yaşanan tahribatların türlerine değinmeye çalıştım. Bu tahribatları doğal tahribatlar, kaçak kazılar, yeni yapılanmalar, tarımsal faaliyetler, yol yapım çalışmaları ve diğer alt yapı uygulamaları (elektrik-su hattı kazısı, maden arama çalışmaları vb.) olarak belirterek usulsüz yapıldıklarında kültürümüzün birer parçası olan tarihi ve arkeolojik alanlarımızı tahrip ettiğini dile getirmeye çalıştım. Sözü edilen altyapı uygulamaları elbette modernleşmek ve daha iyi şartlarda yaşayabilmek adına gerekli hususlardır. Ancak yararlı uygulamalar yapmaya çalışırken eldeki değerlere zarar verilmemesi gerektiğine değinmeye bu nedenle her ölçekteki altyapı çalışmaları hazırlanırken tüm kurumların üzerine düşen görevi yapması gerektiğini vurgulamaya çalıştım.

Tescil edilen Arkeolojik Sit Alanlarının getirdiği bazı yasal yaptırımların mülk sahiplerine getirdiği mülkiyet hakkına ilişkin zorlukları ve bu zorlukların devlet eliyle nasıl çözümlenmesi gerektiği yönünde yapılması gerekenleri açıkladım. Bu işlemlerden kamulaştırma ve koruma amaçlı imar planlarının nasıl yapılması gerektiği konusunda bilgiler vermeye çalıştım.

Yukarıda değinmiş olduğum konular doğrultusunda, Çorum İli, Alaca İlçesi, Eskiypar Köyü'nde bulunan Eskiypar Höyüğü'nün tespiti, tescili, Eskiypar Höyük üzerinde bulunan eski köy yerleşiminin nasıl yeni köy yerleşik alanına taşındığını, yapılan ilk bilimsel çalışmalardan günümüzde kadar olan dönemde gerçekleştirilen kazı ve araştırmalara kadar çeşitli örnekler vermeye, korunmasına yönelik yapılan işlemleri, bilimsel ve yasal kaynaklardan edindiğim bilgi ve belgelerle açıklamaya çalıştım.

Çalışmamın başında da değindiğim gibi kültürel mirasımızın en iyi şekilde korunabilmesi için öncelikle bilinçli bir toplum olmamız şarttır. Bu nedenle hem ailelere hem eğitimcilere hem de bu konuda gerek özel sektörde çalışan, gerek gönüllü olarak çalışan, gerekse Kültür ve Turizm Bakanlığı çatısı altında çalışanlara büyük görevler düşmektedir. Çalışma hayatında karşılaşılan bazı zorluklar zaman zaman arkeologların görevlerini layıgınca yerine getirememesine sebep olsa da zamanla tüm bu sorunlar aşılabacaktır.

Hazırlamış olduğum çalışmanın, bu alanda araştırma yapan, yapacak olan öğrenci arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma yararlı olacağını umarım.

KAYNAKÇA

İNTERNET KAYNAKLARI ve ARŞİVLER

<http://www.kulturturizm.gov.tr>.

<http://www.tespitmühendislik.com.tr>

Ankara Kurul Arşivi, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
Müdürlüğü Arşivi.

Tunç Sipahi Arşivi, Doç. Dr. Tunç Sipahi Özel Arşivi.

KANUN ve KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

2863 sayılı Kanun, 23.07.1983 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazete’de Yayınlanarak
Yürürlüğe Giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.

648 sayılı K H K, 17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmi Gazete’de Yayınlanarak
Yürürlüğe Giren 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

YÖNETMELİK ve YÖNERGELER

Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik (a), 21.07.1983 tarih ve 1983 sayılı Resmi
Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren Korunması Gerekli Taşınmaz
Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik.

Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik (b), 10.12.1987 tarihli ve 19660 sayılı Resmi
Gazete Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Tespit ve Tescili
Hakkında Yönetmelik.

Tespit ve Tescil Hakkında Yönetmelik(c), 13.03.2012 tarih ve 28232 sayılı Resmi
Gazete'de Yayınlanarak Yürürlüğe Giren Korunması Gerekli Taşınmaz
Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik.

Yüksek Kurul ve Bölge Kurulları Yönetmeliği, 19.04.2012 tarih ve 28269 sayılı

Resmi Gazete'de Yayınlanarak Yürürlüğe Giren Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği.

Yüksek Kurul ve Bölge Kurulları Yönergesi, 18.01.2013 tarih ve 12610 sayılı

Bakan Onayı İle Yürürlüğe Giren Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Çalışma Esasları İle Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Çalışmalarına İlişkin Yönerge.

Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Yönergesi,

13.03.2013 tarih ve 94949537-160.99-51264 sayılı Bakan Onayı İle Yürürlüğe Giren Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Çalışmalarının Yürütülmesi Hakkında Yönerge.

İLKE KARARLARI

658 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 05.11.1999 tarih ve 658 no.lu İlke Kararı.

702 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 15.04.2005 tarih ve 702 no.lu İlke Kararı.

714 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 03.05.2006 tarih ve 714 no.lu İlke Kararı.

720 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 04.10.2006 tarih ve 720 no.lu İlke Kararı.

728 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.06.2007 tarih ve 728 no.lu İlke Kararı.

736 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 01.07.2007 tarih ve 736 no.lu İlke Kararı.

740 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 12.03.2008 tarih ve 740 no.lu İlke Kararı.

745 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 22.07.2008 tarih ve 745 no.lu İlke Kararı.

271 no.lu İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 16.01.2014 tarih ve 271 no.lu İlke Kararı.

TEZLER ve MAKALELER

Demir F. (2006), “*Ceyhan Ovası'nda Hava Fotoğrafları Kullanılarak Arkeolojik Alan Tespiti*”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 15, Sayı 3.

Koç Z. (2007), “*Türkiye’de Taşınmaz Kültür Varlıkları ve Mali Teşvikler*”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

Kanadoğlu, S. (2007) *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Lloyd, S. (2003) *Türkiye'nin Tarihi*, 20. Baskı, TÜBİTAK Yayınları, Ankara.

Madran, E. - Özgönül, N. (2006) *Yasal Düzenlemelerde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler*, 2. Baskı, KTB Yayınları, Ankara.

Özdoğan, M. (2006) *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

- Özdoğan, M. (2008) *Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Özdoğan, M. (2006) *Toprağın Altındaki Geçmiş, Arkeoloji, Sorunlar, Öneriler, Kazılar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Sipahi, T. (2010) “*Eskiyapar Kazıları*”, 1. *Çorum Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu*, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Müze Müdürlüğü Yayınları, Çorum
- Sipahi, T. (2012a) “*2011 Yılı Eskiyapar Kazısı*”, 2. *Çorum Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu*, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Müze Müdürlüğü Yayınları, Çorum
- Sipahi, T. (2012b) “*Hitit Çağında Eskiyapar*”, 3. *Çorum Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu*, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Müze Müdürlüğü Yayınları, Çorum
- Sipahi, T. (2012c) “*Yeniden Başlayan Eskiyapar Kazısı ve Buluntuları Üzerine Genel Bir Değerlendirme*” Türk Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Haberler, İstanbul
- Umar, B. - Çilingiroglu, A. (1990) *Eski Eserler Hukuku*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye işletmesi Yayınları, Ankara.22

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Perihan DÖNERTAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi : Aydın - 17.07.1979

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Klasik
Arkeoloji Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar :
1998 Yılı Muğla-Datça-Knidos Antik Kenti Kazısı (Selçuk Üniversitesi),
1999 Yılı Konya-Çumra-Çatalhöyük Kazısı (Cambridge University),
2000 Yılı Konya-Çumra-Çatalhöyük Kazısı (Cambridge University),
2001 Yılı Mersin-Aydıncık-Kelenderis Antik Kenti Kazısı (Selçuk Üniversitesi),

Projeler :
2000 Yılı Çatalhöyük Kazısı, KOPAL (Konya Paleolitik Araştırmaları) Project
(Cambridge University),
2003 Yılı Bakü Tiflis Ceyhan Petrol Boru Hattı Arkeolojik Kurtarma Kazısı Projesi
(Gazi Üniversitesi, ARÇED),
2004 Aphrodisias Kazısı, Taş Eserler Envanter ve Tasnif Çalışması (New York
University),
2005 Aphrodisias Kazısı, Taş Eserler Envanter ve Tasnif Çalışması (New York
University),

Çalıştığı Kurumlar :
Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aydın Afrodisias Müze Müdürlüğü (2005)

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aydın Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
Müdürlüğü (2006 – 2012)

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge
Kurulu Müdürlüğü (2012-)

İletişim

e-posta Adresi : kosemperihan@hotmail.com

Tarih : 01.06.2014